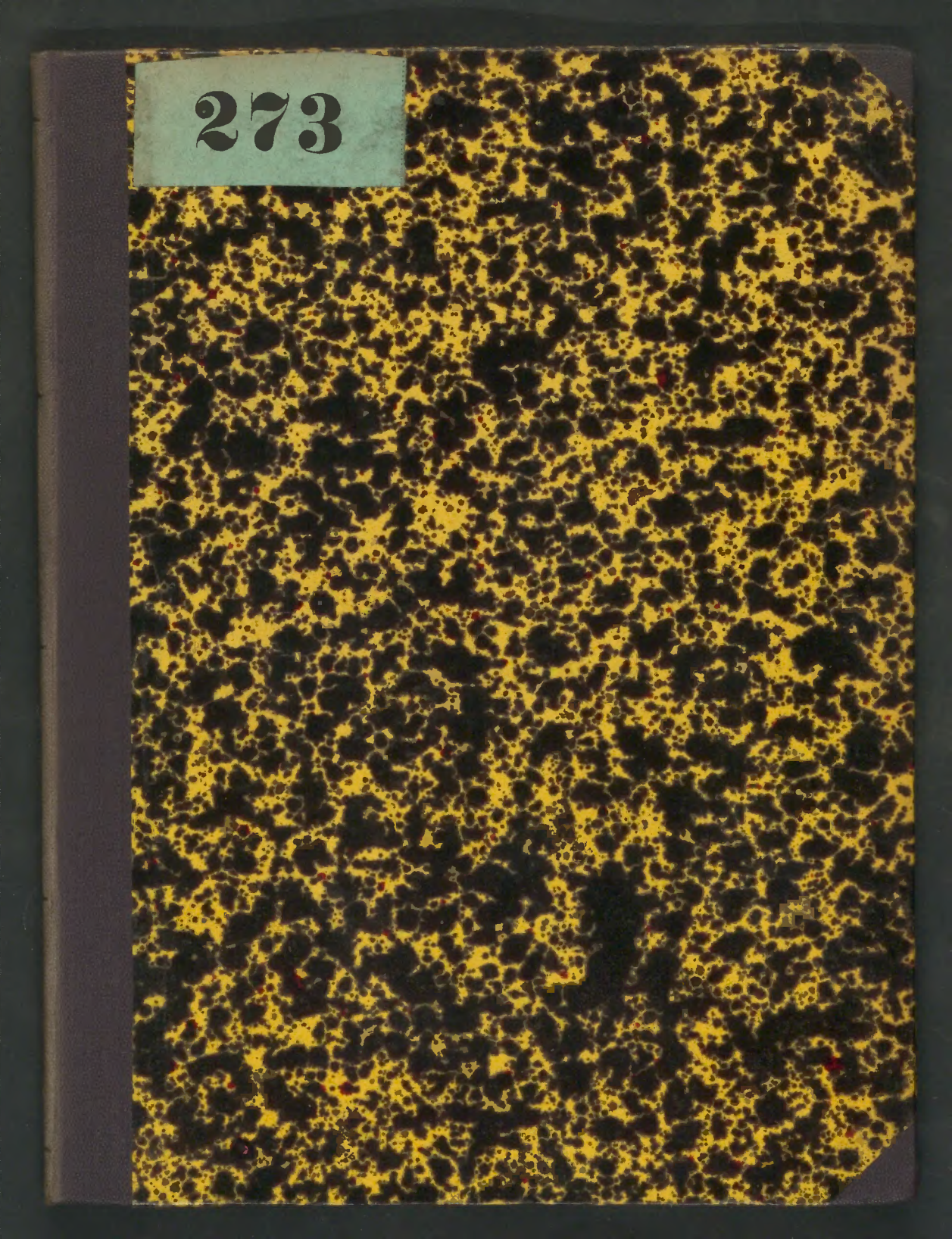
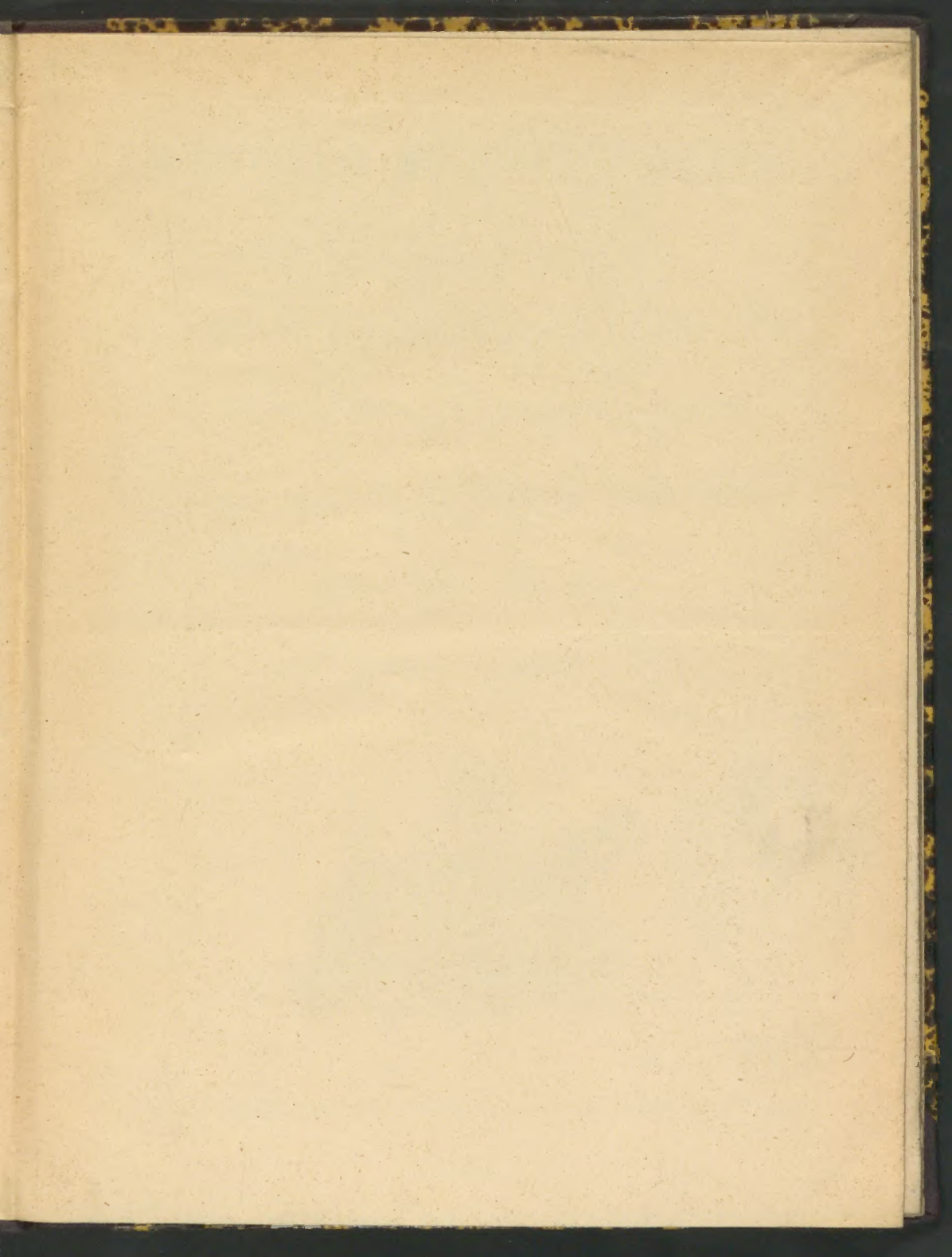

273

The image shows the front cover of a book. The cover is decorated with a dense, irregular pattern of yellow and black, resembling marbled paper. In the top-left corner, there is a small, rectangular, light blue label with the number '273' printed in a bold, black, serif font. The spine of the book is visible on the left side, showing a dark, textured material. The corners of the book are slightly rounded.

W. 273.

ՄԱՆԿԱՅԻՆ ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Թ. Լ. ՍՍԻՆՅԷ. Գ. ԲԱՐՆԵՆ.

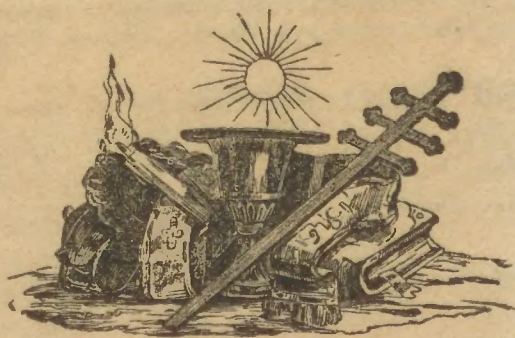
ՄԷՔՐՈՒՀ ԿԵ ՊԵՏԵԼՄ ՀԸՃԿ ԲԻԹԼՊԸՆԼ ԳԼԲԸԸ

ՊԻԼՃԻՒՄԼԵ ԳԵՆԵՏԻԿ ԵՎ ԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼԱՐԸՆԸՆ

ՏՕԳՈՒԶ ԹԱՐԻԳԱԹԸ ԹԷՐԱՓԸՆՏԱՆ ՆԷՇՐ ՕԼՈՒՆԱՆ

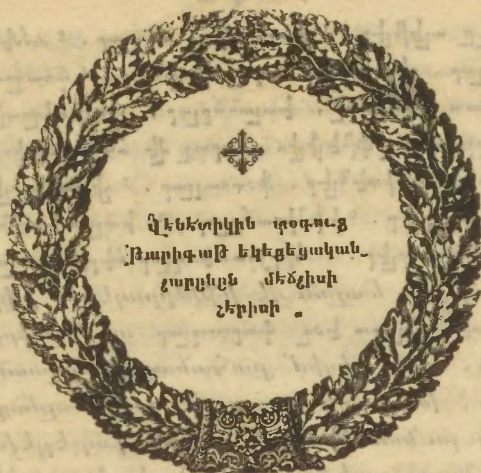
ԲՐՕԹԻՍԹՕ ՆԱՄԻՆԻՆ

Թ ԱԼԻԱՆ ՃԱՏԱՆ Թ ԷՐՃԻՒՄԵՍԻ ՏԻՐ

ԳՈՍԹԱՆԹԱՆԻՅԷ ՄԻՒՀԻՆՏԻՍ ՕՂԼՈՒ ԹԱՊԻԱՆԷՍԻՆՏԷ

Իշարա լերձի-ձէնի լալիանձաւնա , շերտի պէյան օլունձաճ Տե
գուլ լարիգալն (Դաբանի-ն) արմաւ պու ճաղալ Վալ օլունձաւաւաւ :

ԼՅԵՆՏԻՄԻՐ, ԱՂԼՈՒՆ ԻՍՄԻՆԻ, ԼՍԻՆ

Վենետիկ. 31 դեկտեմբեր. 1852

Անձիսի շերտի ումումիս թօփունմը օլուն պի ճիւմէ Վենետիկ եկեղեցականաւաւը
նրն ֆալիլեթիւ Տօգուգ թարգմտ (Դաբանութիւն) պաւ փափաւաւաւ , պէյիւք
վէ քիւլիւք նագիւլիւք , վէ առաջիկայի թէրաֆիլիտէն , իշ պու վարազամը օ
գույսնաւաւ սէլամ վէ սաաաթիւ սեմավիւ վալ օլարագ մալիւմ օլա քի :

Վենետիկ աւրի Դալար Դիլարեանը իամիլէ , Աթամպօլտա պա
սըլըպ , իւզերիսէ եալան օլարագ Ալիո-նա 1852 թարիսի վալ
օլունան , վէ միւլիլիֆիլիս իամի նա մալիւմ օլուն մէքրուհ պիւր
զէմմ քիթապը կէշէն սէնէ եալ մէվսիմիստէ պէլտէմիքէ վալ
օլուն շալուպ պու քիթապտան զարալ ,

Նիւզ էլի սէնէտէն պէրիւ Վենետիկ քէօրֆէզիստէ սուրբ
Դալար առապրնտա սաթին օլուն վէ սուրբ Տենեդիկտոս թարի
գաթրնտան պուլունան ֆալիլեթիւ լիագէթիւ Ասիթարեան
Լիմէնի կրօնաւորըլըմը , ֆասիա վէ պէանամ պիւր թարգ վէ
շէքլ իլէ թահգիւր իթմէք օլուն զունտան , կէրէք ճիւմէսինէ
պիւրտէն , վէ կէրէք պաշգա պաշգա շախալարընա շու իամլէր
թագըլմըլոր , Իիլիլալ ալլըլալ , վէ Գալիլալ-Իիլալ վէ Դալարալ

օրընհմու շոճնուու՝ վէ լարին իկերիւտէ՝ վէ խուսուսիլէ Սթամբ
ուօրտա կէրէք քիթապը եաղան՝ լոտին պիր քահանայ տըր տէյի
խապքը ինանտրահաք իշխան բրօրտկանտա սուրբ ժողովքունտան
կէլմիշ մագմաճնտա ճէպփիճիկը սիւրէթէ օգուհան մէթմուպի
2 վէ կէրէք ասթանէտէ սաքին օլան Իյմէնի քաթապիկի միլէ-
թինին էքսէրիէթի թէրաֆրնտան չըգան բրօթէսթօ իլանլարը
նը 3 վէ կէրէք Լապթէլաֆան Վիքար Սննինէօր Իլարօնուն
մէկթիւպլէրինի՝ 4 վէ կէրէք թէֆթիշի շիրիսինի՝ 5 կէօրիւպ
օգուսուսլուսուստա, քիթապըն միւէլիֆի ոյան աշէքտարէ
մէյտանէ չըգմըշ օլմասիլէ, թէքրար սիւքիւթ իթմէմիզ ազիմ
պիր գապահաթ օլաճաղընտան շու վէճճ իլէ պէյան իտէրիզ քի

Սուրբ Վաղար Սիթթարեանլարընտան օլան Իյմէնի կրօնա-
ւորալը, պիզիմ իլէ պէրապէր ժամիբգութիւն իտէրլէր, քիլի
նէլէրիմիզտէ սուրբ պատարագը վէ շէհրին իշխտէ սուրբ խոր
հուրդբարը իճլա իտէրլէր, պիզ տախի պիլմուգտպէլէ սարա-
ղութիւնըքը իւզրէ օլան քէնտի քիլիօնէլէրինտէ պատարագը Լը-
զը սէօլէրիզ, էլճապը հաքեար խըզմէթէրտէ պիլա թէքլիֆ,
օնլար պիզտէ պիզ օնլարտա էքսիքսիզ պուլունուրուզ Իմսիհա-
ուր պրագապիլիզ օ քիմնէյէ քի պէնէն քիթապ պատըպ վէ
հատախի թէճալուզ իտէրէք պիլա բէրլա պունլարա կէրի-
պէրիլա վէ եալըլ Լարտպիտ-Լիւլար սալըճը աէյէ պիլսին՝

Իշիւզ էլի սէնէտէն պէրու պու կրօնաւորըքը խըզմէթին
տէ գուլանկապտա վէ անլէրի թէվաթիւրէն, ալիմ, զայրէթի,
վէ Ֆաղիլէթիլէ աւետարանանկան մէմուրլար տըր տէյի թանը
մագտա օլան քիլիսէմիլին պունլարա գարշը եաղըլան եաղան իֆ-
թիլալըքը քէնտի իւզլէրինէ ալմայա վէ քէմալը մէթթէպէ կիւ-
ճէնմէյէ, վէ իֆրաթ գալլի գուլվէթէ իթթիքլէրի իֆթիլա
տըր տէմէյէ հապքը եօգմուսուր, իլա հաչան աիւշիւնիւրտէք
քի օ մէքրուհ քիթապտա հապթարդնտա եաղըլան իշթիքեալէր
իշխան պիլալիմիլէ կէօրէ ալլահըն Ֆաղիլէթիլա գուլլա, վէ օ

1 պու շահաթթնամ կէշն սէնէ թէրթիւմէ վէ նրան օրընուգ քիթապըլար
աւտթըլմագտա տըր՝ 2 պու մէքթիւպիւթ պիր սիւթէթի իլէ շէրհի զիլտէ թապ օ
լունաճաք տըր՝ 3 պու բրօթէսթօ իլանլարըն պիլիօք 28 յուլա, 1852 թարիխիլէ
վէ օ պիլիսի 3 աղսթա 1852 թարիխիլէ թիւքէճէ ծրարապ ձաւըլայ նէշ օրընմէշ
տուր, վէ էրմէնիճէլի տախի Մախապթթարնտա պարընը տըր՝ 4. 5. Սննինէօր
իլարօնուն մէկթիւպլէրի, վէ թէֆթիշի շիրիսի տախի թէքիւմէ օլմագ պատըլապ,
հապ քիթապըլարտա սաթըլմագտա տըր՝

միտքանուծիւնու իհտաս իսէն Սիսիթար արքահայրտան պու-
 ճոնէ կէլէնէպէք սուրբ աթոռտան ճիւմլէսինէ իֆթիրա տըր
 փէյի իլամ օլունմուշտուր : Համտա պու միսիւիւ իֆթիրալէր
 հէր տայիմ գըսպանձըք ալամէթի օլտուղու եանի օ կրօնաւոր
 ւարըն կէրէք վարդապետուծիւնլարը վէ կէրէք հիւսնիւ իպրէ-
 թէ շայան օլան էրքեան վէ էթվարլարնտան նաշի , միլլէթ պէ-
 նինաէ նայիլ օլտուգլարը իզըիւ շէրէֆ վէ իթիպարր , օ պիլլէ-
 րինին էլէ կէթիրէմէտիլինտէն նէշաթ իթիսիկի տալիս աշիքեսար
 տըր : Վէ Սիսիթար արքահայր իլէ պէրտպէր պիւծիւն կրօնա-
 ւորլարը 1718 սէնէսի սեպտեմբեր 26 թարիխինաէ օնպիլինձի
 իլլէմէս փափըն կոնդակլլլէ օ անէտէք ճիւմլէսի հազգընտա օ-
 լան եալան իֆթիրալէրտէն փաքա չըգմըշ տըրլար , քի ասըլ լա-
 տինձէ կոնդակտա շու վէճհ իլէ եազըլմըշ տըր . 1 պո- անէպէք վա-
 գի օլան իէֆլիլլէր ի-լէրէնէ , ասրբ թողլէ շէրասլէն շէրիպ էլան իպէր
 չի ասրբ ինքան արբանին իարգընքան վէ ասրբ ինէպիլլէրտան իարիգա-
 իլլէքան օլան Վ ինէպիլլէն էրթէն իրօնաւորլարը . . . ասրբ թողլէ շէր-
 օլաննաշ շէրլէրքէ գապահալլէր լէֆլարլար :

Վէ 1742 սէնէսի սեպտեմբերին 22 ինձի կիւնիւ օն տէօր-
 փիւնձիւ ինէպիլլէրտա սրբալան Փափըն (էսէրի էպէտի օլտուն)
 քէնտի էլի իլէ Սիսիթար արքահայրա եազողըր մէթիւպտէ
 շայրլէրէնին թիսինալլէրլարա պո գապար անէրէնի իայրիէ վէճի-
 քէնէրի ինէ կէրէք քէնտիլնտէն վէ կէրէք կրօնաւորլարնտան թէ-
 շէքքիւր օլունտու 2 վէ վազըթ վազըթ վէ չօք տէֆա սուրբ աթո-
 դա արը վէ թագտիմ օլունտան սուրբ զազար մանասթըրնտա պա-
 պըմը քիթալլարընա , տայիմա իսթաւտէն ազատ տիրլէր տէյիւ
 իլամ օլունմուշտուր : 3 Վէ էլնասըլ մահուտ քիթապոդա
 իընձաթընձ եազըրան իֆթիրա վէ եալանլէրին քէաֆֆէսի , ազ-
 տէմձէ ճէրհ օլունտան վէ եալանա չըգան , վէ սուրբ աթոռուն
 կոնդակլլէրի իլէ թէրմիլէն փաքա չըգան էսկի իֆթիրալէրին
 պիլայինհի թէրթարլանմասընտան պաշգա պիր շէյ տէյիլ տիր :

1 Պու կոնդակլլէն թէրթիք զիլտէ պթընձը նումէրօ իլէ թէրթիւմէ օլունմուշտուր :
 անձաք չաքասընա տըրգաթ օլունտա քիլ կոնդակլլէր գապահալլէր լէֆլարլար տէնմիլլէրէն
 մէքրուշ քիթապըն եալանձը միւէլլէթի , ալլանըն գալլու միսթարը վէ պիր կրօնաւորաւուն
 հերթուածող վէ հերթիկո տէյի պէտնամ իթիլլէրտէն փօզա սահ . 219 մէճիստէ աֆլ
 օլտապոդա տէյի եազար : պաշգա տըր աֆլ զմաք : պաշգա տըր գապահալլէր չըգ-
 մաք :

2 Պու մէթիւպ տալիս զիլտէ եէթիւնձի նումէրօ իլէ թէրթիւմէ օլունմուշտուր :

3 Չիլրտէ սէթիլլինձի վէ աօղուլունմու նոմմէրօ շահատէթիւմլէրէն նազար պոյ-
 րուլա :

Իմո՛ր պէ՛տլէ իզգէ՛թ ու հիւրմէ՛թ միւսթահադ պուլունան , կաթռւիկէ տուրք քիլիսէնին շան ու Նէրէֆի օրան . Հառվմոյ սրբազոն քահանայապետերինանէ մէտհ ու սէնա քայէթ վէ թալթիֆ պուլան , վէ տէյիլ եալընըդ արեւելք թէրաֆնտա , իլլա կւրորանըն հէր միլլէթլէրի ինտինտէ միւթեպէր թուլթալան պիր միաբանութիւնու էրմէնի քաթոլիկ միլլէթի նախագահ Բըբեդիսկոպոսու գերապայծառ Հասուն նէ հագգ իլէ , թէճ նիս էլֆաղար , աշիքետար եալանլար , վէ իֆրաթ խոտպինլըրէ պէտնամ իթմէյէ գալգըա պիլիօր :

() մէքրուհ քիթապըն եալանճը միւէլիֆի թէրաֆնտան քէմալը համագաթլէ , հէման քիթապըն հէր սահիֆէսինտէ պիլլիմ ճիւզէրքէ գաբէլլէթթի նամ վէնէտիկիլ քահանայ հագգընտա տախի պիլա բէրվա պէտնամըդլար վէ իֆթիրալար սէտլէնիւպ , հէրէտիկոս , հէրձուածող վէ միթարեանտանտա պէտթէր տէն միշ տիր , միթարեան թապիրի կէտա պէտնամ պիր շէյ տե ալ նաշըլըր կիպի : Բէզալիք եալան վկայութիւնլար իլէ + վէ գաբէլլէթթինին իւլալիիին տէօրտիւնճիւ հատորունտա միւթէ պէր շահատէթլէր իսպաթի իլէ եողտըղը շէյլէրի էնգաստէն ֆէնա մանայա ալարագ իւզէրինէ ալէլ ումում հիւճիւմ օրու , մուշ տուր , էտլէ պիր քահանայ հագգընտա քի , ճիւմլէմիզին պիլտիի , ճիւմլէմիզին ագրանը օրան եկեղեցական գարտաշքմըդ օլուպ , քիլիսէմիզտէ պատարագ սէտլէր եիրմի պէշ սէնէտէն պէրիւ կէրէք պիլլիմ ամպիոնլարըմըդտա , վէ կէրէք իթալիա շէհրլէրինին ուլու քիլիսէլէրինտէ քարոզ վէրիր , վէ եկեղեցական վէ քուհանի խուսուսլարա տայիր սթուզ ճիլտտէն զիւտէ քիթապ եազմըշ օլտուզու հալտէ քարոզլարընտա վէ քիթապլարըն տա կէրէք մէղհէպճէ , կէրէք փարպապետու իճա , վէ կէրէք ախլազճա պահա եթալիի մէսէլլէրին խալիսէթ վէ տողրուլուլունա տայիր պու անէտէք քիմանին ֆիքրինտէ զէրէ մըպ տարը պիր շիւպհէ քէվիլէտի պիլէհասալլ օլամամըշտըր , հաթտա կէրէք քէնֆէթէն Վէնէտիկ եկեղեցականլարը ինտինտէ , վէ կէրէք քէնտիլլէ իւլֆէթ իտէն իթալիանլըն պիլ ճիւմլէ եկեղեցականլէրի նէզտինտէ թամ ուղլափաու վէ քաթոլիկ տէյի հէր ան իթիպար օլունմուշ տուր :

Իմո՛ր կէրէք պիլլիմ իլէ եէկ տիլ վէ եէկ վիճիւտ օլան . ֆաղիլլէթլիւ կրօնաւորլարա , վէ կէրէք ագրանլմըդ վէ կլէրիմիզան օլան քահանայա պէտլէ պիր նազիք մատտէտէ , եանի մէղհէպ

խուսուսուստա, պէտքէ պիտմուս պուգրո ի քիթիրա օլուստու զու
հալտե, կերէք պիզիմ վէ կերէք պիւթիւհէ Վէնեակի պատրի
արգահան կըրիւնին ի քիթաթ մերթէ պէտմ ինքապ ի լմէն մէ՞
պուրիւթի օլմանալ մը որը :

Վէզբուր կրօնաւորարա, վէ իմ վէ շէօհրէ լմէրիլէ գեղաւ
պայծառաւ արբա հայրաւորն հեք պիւրինէ պաշգաւ պաշգաւ, վէ
խուսուսիլէ պիզէրէ կերէնի կիպի մուլմ օլտուզաւ վէ՞ն իլէ
իլէրինտէն զիտաւ պիւմ, զիտաւ քիւրաւեթլու վէ գիտաւ մէ՞
հէպտար օլանլարա, վէ պիզիմ վէնեակիլէ ճիւզէրէ գարեւ
լէթիթի նամ քահանայ հագլէքիլտ պու մէքրոնէ քիթապտու
ոնօլէնէնէ քալանլարն վէ իւզէրինէ ալմընի միւսպէթլու ի ք
թիրալարն պիւ միւգալարն տաիւ գեք ի լմէք քալամ կէլէ
քէմալը մերթէպէ հիճալ ալթընաւ պու լուսաճալմըլ աշիւ
քէար որը : Քիթապըն միւլէլիթի բիւ օլտուզաւ հէնիւզ միւլէ
տէնիլ իքէն, քէնգիսի գաքէլէթի լմէմօմ ք քիթապըն էլիւ
զը ուսուպիւնա միւլմիւն մերթէպէ մուկաթը սուքէթաւ ճէ
վալընը վէրմիլ իտի : Տօմգաւ վէ Վէքիտաւ միւր պիւրիտար
սըրա մէքհուսիւ վարագալար լմալ ու յէն օլտուսալ, քի
թապըն տէրոնինտ պուլունա լմէ՞նիլ մուկաճաւալար :
գարընը սէօհրէթէր, վէ խուսուսիլէ գարտալ մու հապուեթի
հագլանիւթ, վէ լմէրպիլէ գանաւ վէ հագլտէթիլն պապ
ալթընա ալթնորը զահրէ իթրաճ գալանլըլար : Քէզալիլ իւ
քէար օլունիլ վէ գարըն կէլմալ շահաւեթլը իլէ միւզէ
յէն պիւ ճէքնի տաիլ լմէնիլ Վէնէնի նամ Վէնէնի լմէր
լարն ճէնէրալ լմէր հագլը գալմէ պալ լմալ իլէ միւսալ :
իլթէ պու միւսիլ լմաճըրալ իլէ, մէքիւք քիթապաւ մէ՞
լու օլան հատըլ հիսապըլ ի քիթիւ քալան վէ իւզլլալէն էն
ճէսիմլը ճէրճ վէ ըտտ օլունմալ շալար :

Պիւսայէն ալէն, պիւ քի պիւ ճիւմէ Վէնեակի եկեղեցաւ
կանլարն քաղիլէթլու տօգուզ լմալիլ միւր պալ միւսալար
պէօիւք վէ քիւլէք նագիլլըրի վէ պալմիկալարըլ պէնէն
վէ լմէվաթիւրէն բրօթէսթօ իտէրիլ, տէնիլ իթիմիլ պիւ միւ
էլիթ հագլընա, իլա պու կիւնքի կիւն օ մէքրոնէ քիթապըն
թանլըմը վէ պիւրիմիլ օլան իլէ հեղինակընա գալըն օ քի հագլ
գանիւթ վէ սուրբ աթուուս վճիւլէրնի ալնէմէրէք վէ
քէք եիւլ էլիլ ընէտէն պէրի Վէնեակի սուրբ քիլիսեմիլն
ընը շէրէթի օլան լմէրմիլ պիւ միւսալալ լմէնաւ հագլընա,

քէնտիլկցիւնուն չերատթ քէսէր, սիճիլ չըգարրը, վէ դատա-
պարտել իտէր. վէ կէրէք էջլէ պիր լիագէթիւ կրծնուորը-
րնն գատրինի պիրուպ իմիւ ֆագիլէթլէրինի պիւհուգուգ սէնա
վէ բէսէնա վէ թահսինն իտէն պիր քահանամըլը օնլարտան
պէթէր պի բերվա վէ պի էտէպ թահգիրաթէ միւսթահագ
կէօրիւր :

Քէզալիք բրօթեմթօ իտէրիլ օ մէքրուհ քիթապըն սէպէպը
էվլէրի, վէ միւսլիլիֆի օ միւսէպ սահիպիին ալէհինէ, վէ օնուհ
իլէ պէրապէր, քիթապըն թէլիֆինէ չալըշանլար, թահրիք վէ
հիմայէթ իտէնլէր, վէ քիթապտէ պուլունան պիլճիւմլէ իֆ-
թիրալէր, էալանլէր, վէ պէտնամըլլար հագլէրինէ : Վէ նագլ
օլունան շէյլէրին պիլլէրէ էագըն օլան իուսուսլար հագընտա
էագտն օլուսլունա մալիւմաթը թամմէմիլ պուլունտուլու մի-
սիլիւ ախէր շէյլէր սախի պունլարա պէնլէր էալանլէր, վէ
գուրու վէ գարա իֆթիրալէր վէ հիճապ իտէրիլ սէջլէմէյէ
շէյթանի պիր ֆիլիլն իճրասը իշիւն տիւզլւմիւշ շէյլէր տիր,
նիշիւն քի «նիկայէի միլիսթանլըլ արիւլէ միսիսարլըլըննան պէֆ
իպէրէ գալիլիլի շէնճա վագլիսան պէրի-արիւ-օլունան սի-րէլիլ պի
իօշու-իլիսէս իլէն էլիւն հէր նէ կէլէր իսէ պիլիլ իլիսէմէս¹ Վիլիսթան
միւսնիլիսէ պիլիսթանս իսի իւշ պիլիլիլ իւլէրիսէ պրագմամագ,² վէ
վագլիլ իլէ Տաճարալիսլար նէ ճիլայա միւսնիլիլ օլմուշ իսէլէր պոնլարը-
պա օ ճիլա իլէ շագլիլիսէ ճայըլ արը լագլըլարը քէնտի լագլընըլարը
արըր³ վէ օ մէքրուհ ճէհէննէմ քիթապընտա մալամալ տօլու
օլան աշիքէտիւ էալանլարը, վէ միտէ պուլանարըաճագ իֆթի-
րալարը վէ բերվասըլ թահգիրաթը ճէրհ իլմէք իշիւն տախի
պէյան իտէրիլ քի էվլէլա, մէգըիւր լիագէթիւ Վիթանու-
թիւնու իհուսա իտէն, վէ մէգհէպճէ, վէ վարգապէտուլիւն
ճա, վէ կրծնճա պու գատար թալիմաթ քիթապըլարը էալան
ալահըն գուլու Վիթիթար արբա հայրա, ֆագիլէթի վէ վար-
գապէտուլիւնու ճիհէթլէրիլէ քէմալը մէրթէպէ րայէթ վէ
հիւրմէթիմիլ վարարը, վէ ալիլիլիլ հիլէթիստէ էպէտի էօմիւրէ
նայիլ օլուսլունու, պիլիլիլիլիլ պէյնիմիլիլ պիլլիլ պու ա-
նէտէք վէ պունտան պէջլէ սախի մէահ իւ սէնայէ շայան կէօ-
րիւլիւշ վէ կէօրիւլէճէք տիր :

Սանիէն, Վիթիթար արբա հայրն յաջորդարը օլան ընդհան-

րական վէ գերապայծառ արբա հայրաւոր ճիւղէ սինի վէ այրը այրը տախի, եանի Ստեփաննոս Սերգոնեան արբա հայրը, իշխմիպոէ ինթիար օլանլարըն նագլիյէ, վէ Ստեփաննոս Վառն, վէ Սիւքիա Սոմալ, վէ Վեորգ Հիւմիւղ գերապայծառ Վրքեպիւ կոպոսլարը քէնտիմիղ պիւրէք արաւն շանը շէրէֆինէ քէմալը զայրէթլէ չալըշան Հայրապետէր, վէ հէր վէճ վէ ճիհէթլէ թէքմիլէն վէ պիւա նօգսան ուղղափառ վէ բարեպաշտ ատամլար տէյիւ պիլիւր վէ թանըրլ:

Սալիսէն. Վերապայծառ Հիւմիւղէան Վեորգ Վրքեպիւ կոպոս ընդհանրական արբա հայր հազրէթլէրինէ քէմալը թաւիմ վէ թէքրիմ իլէ բայէթ իտէրիլ. օ քի կէրէք մուախիարէն պէլուէմիլին Պատրիարքական աթոռու պօշ գալորդոտ վէ կէրէք ախէր վագթլարտա, քէմալը իշթիպը տէրունի իլէ, տալա զաթընըն մէնֆաաթընը արամայարագ, ճանլարըն բուհանի ու մուրունա եպիսկոպոսական իրզմէթի իճապ իթտիկի հալուէ պիւա թէյիսիր եէթիշիւպ, պիւթիւն ճէօմուաթը մէմուէն վէ մէս բուր իտէրէք, քէնտիինի իֆրաթ մէրթէպէտէ ճիւղէ հէմշէհ. բիլէրիմիլէ սէվտիրմիշ տիր:

Բապիէն. Մէգբիւր միաբանութիւնտան շախսէն թանըրը զըմը կրօնաւորլարընտան հէր պիրինին իգրար վէ թալիմ իթաիքլէրիուղղափառ տին, վէ սալիհ աւետարանական վարդապետութիւն օլուուղունա, վէ էթվար վէ հարէքէթլէրինին հէր վէճ իլէ եանի կէրէք քրիստիանճա վէ կէրէք թէրպիէճէ խուսուալարտա, ճիւղէի վէ բիւլլի պիր էօղը վէ լէքէսի պուլունմաարղընա ալենէն վէ թէվաթուրէն շահատէթ իտէրիլ:

Խամիսէն. Սանթա մարիա աէլ գարմինէ բարօքեսար տախիլինտէ պուլունան Վաֆայէլէան մէքթէպինտէ թէրպիլէ օլան շակիրտլէրին սիւրէթը թալիմ վէ թէրպիլէլէրինէ տայիր փէք վիւթէպէր զէվաթ թէրաֆընտան էօթէտէն պէրիւ հիւսնիւ շահատէթլէր, վէ մէտհիւսէնալէր կէօրմիւշ իշթմիշ վէ հալա կէօրիւպ իշթմէքտէյիլ: () շակիրտլէր քի կէրէք զահիւրէն վէ կէրէք պաթընէն, կէրէք քրիստոնէական առաքինութիւլար իլէ, վէ կէրէք թալիմիւ թէրպիլէլէրինտէ օլան նիպամը իթաաթլէրիլիլ. իպրազը հիւսն իպրէթ իտէրէք Սիւթարըն բարեպաշտ վէ ալիմ շակիրտլէրինին լիագէթլիւ չըրադլարը օլարագ. իլէրիւտէ միլէթլէրինին ուղղափարըղընա վէ թէրպիլէսինէ տայիր պէօյիւք պիր իւմիտ ատտ օլունմագտա տըրլար:

Սատիսէն . օ ճէհէննէմօնէն չրգմա մէքրուհ քիթապըն իշին .
տէ պուրանն իֆթիրալէր իլէ թահգիր օլունան , հալածանք
չէքէն , վէ պէտնամ օլան սուրբ Վազար միթարեան միաբա-
նաւթիւնուաւ ճիւմլէթէն վէ հէր պիր կրօնաւորլարընը պորը
պորը վէ Ղիւզէբէ գաբէլլէթթի քահանայը տախի Յիսուս
Քրիստոս էֆէնտիմիզին մուհապպէթ պազը տէրունինտէ պու-
լունտու գլարընը պլէր վէ թանրորդ :

Սապիէն . Նիհայէթ , օ իֆթիրաճը վէ եալանճը աղըզլարը
ֆիմապատ գաբաթմադ , վէ զուլմ վէ իֆթիրա ալթընտա էզե-
լէն ֆազիլէթէ միւճիպի րայէթ վէ թէսէլլէ օլմադ իւզրէ , արթըզ
սուրբ աթու ճանիպինտէն տախի հիւքմիւ պօզուլմազ վէ գա-
թի պիր վճիւ պույրուլմադըն քէմալը թէմէննիլաթլէ էմէլ
վէ արզու իտէրիզ :

Իշթէ պու բրօթէսթօ վէ պէյանլարըմըզ , պիր սիւրէթի պի-
ղիմ տէֆթէրիանէմիզտէ վէ պիր սիւրէթի սուրբ զաղար Վիի-
թարեանլարը տէֆթէրիանէսինտէ գալմազ իւզրէ , կէրէք մէճ-
լէսի շէրիմիզին վէ կէրէք Վիիթարեան միաբանութիւն մէօ
հիւրիւ իլէ պատէլ թատիգ հըֆզ օլունմազ իւզրէ իքի սիւրէթ
իւզրէ եազըլըպ , սալիհ գաթթօլի օլանլարա սէրիան մալիւմ օլ-
մազ իւզրէ թապ վէ թէմսիլ գըլընմըզ տըր , վէ մէրի իւ միւ-
թէպէր օլմազ իշին , պէհէր քիթապըն իիթամընտա մէճ-
լէսի քէպիրի մէզքիւրէնին րէսմի մէօհիւրիւ տախի վազ օլուն-
մաւ շտուր :

Պու մահալէ թարիգաթը մէզպուրէնին րէսմի մէօհիւրիւ
վազ օլունմուշտուր :

ՌԻՑՑԱՐՏՕ ԸՕՊԵՐԹՕ ՊԱԼՊԻ
ՍՈՒՐԲ ՊՕՂՈՍ ԹԱՐԻԳԱԹԸՆԸՆ ՎԷ ՍՈՒՐԲ
ՄԱՐԿՈՍ ԲԻԼԻՍԷՍԻԿԷ ՊԱՇ
ՓԱՓԱՍԸ

Ղիւզէբէ վիգօվիչ լազարի , սուրբ մարկոս քիլիսէսինին կա-
նօնիկոս փայելլէրինտէն , թարիգաթ պաշ փափաղը վէ սուրբ
զուկաս քիլիսէսինին մեծաւորու :

Լնորէա սալսի սուրբ Պանթալէոն քիլիսէսի պատրիարքա-
կան առաջիկայս վէ փարօգոսու . վէ Սիբայէլ հրեշտակապետ
Թարիգաթընըն պաշ փափասը :

Նիովաննի պաթիսթա ճիօրտա . սուրբ Սիմէոն փարօգոս-
ու վէ Լստուածածին Թարիգաթընըն պաշ փափասը :

Նիւզէրէ բօլըէն սանթա մարիա բօղարեօ քիլիսէսի բարօգ-
գոսու վէ սուրբ փրկիչ Թարիգաթըն պաշ փափասը :

Տօմէնիքիսի ճիան բաթիսթա . Յովհաննէս Սկրտիչ քիլի-
սէսի փարօգոսու վէ առաքելական իշխանութիւն իլէ Սէնէ-
տիկ մէկթէպլէրի նազըրը , վէ սուրբ Սեղբետրոս Թարիգա-
թընըն պաշ փափասը :

Սուրբ Էրմակորա վէ Փօրթունթօ Թարիգաթըն պաշ փա-
փասը վէ փարօգոսու Սօնիսեօր Ֆրանչէսքօ անթիվարի , խառ-
Թա վէ ալիլ վիճուօ օրտուղունտան եւրիլէ Լնթօնի Տօթթօր
չիգօնի առաքելոց Թարիգաթըն պաշ փափասը , վէ պատրիարքա-
կան առաջիկայ , վէ առաքելական պաշ քննիչ , վէ աօքուղուն-
ճու Պիոս սրբազան փափըն գումէրիէրի փայէլիւլէրիստէն , վէ
Թարիգաթըն մէզքիւրիւն միւտիրի ումուրու :

Սթէֆանօ կրիթթի . սանթա մարիա տէլ չիլէօ քիլիսէսիսին
փարօգոսու վէ Սան գանցիանօ Թարիգաթընըն պաշ փափասը :

Լուիճի բիչինի . սուրբ Ստեփաննոս քիլիսէսիսին փարօգ-
գոսու , վէ սուրբ Սիբայէլ հրեշտակապետ Թարիգաթընըն պաշ
նազիպի :

Լնթանիս պաթիսթէլ . ողորմած սուրբ Յովհաննէս քի-
լիսէսի վիբարը վէ սուրբ Սեղետրոս Թարիգաթընըն պաշ
նազիպի :

Տօն ճիօվաննի մաւրիցի . սուրբ Պօղոս առաքեալ Թարիգա-
թընըն առաջիկայս :

Բիէթթօ Սասգալքիսի , պատրիարքական սուրբ Սարկոս քի-
լիսէսիսին կանոնիկոս վէքիլի , վէ սուրբ Ղուկաս աւետարանիչ
Թարիգաթընըն առաջիկայս :

Տօն Լուիճի գապուրլօթթօ . սուրբ Յովսէփ տալլ օրին քի-
լիսէսիսին փարօգոսու վէ սուրբ Սիբայէլ հրեշտակապետ Թա-
րիգաթընըն առաջիկայս :

Տօն Ֆրանչիսքօ զամպէլլի . Լստուածածին Թարիգաթընըն
առաջիկայս :

Տօն ճիօվանի պաթիսթա քլէմէնթինի . սուրբ Փրկիչ Թարի-

դաժընըն առաջիկայսր :

Սաշիօգի Տօն Լուիճի . սուրբ Լյումաղորա վէ ֆօրթուհա-
թօ թարիգաթը առաջիկասը :

Լ'նճէլօ չէքքիէրի . սուրբ Սեղբեստրոս քիլիսէսի փարօգգո-
սու պատրիարքական առաջիկայ . վէ սուրբ սեղբեստրոս թարի-
գաթը առաջիկայսր :

Ղիօվանի տէլ գօլլէ գրօվաթօ , Սան դանցեանօ քիլիսէսի փա-
րօգգոսու , վէ թարիգաթը մէզպուրուն առաջիկայսր :

Լ'նթօնիս տէլլ անտրէա . սուրբ Լ'սուլաճաճին թարիգաթը-
նըն նագիպի :

Չէզարէ Բսթօգգօ . Սան ճիօվանի քիլիսէսի վիքարը , վէ
սուրբ Պօղոս առաքեալ թարիգաթը նագիպի :

Տօն ճիօվաննի Փապրիս . Սանթա մարիա ֆօրմօզա թարի-
գաթը նագիպի :

Տօն Լ'նթօնիա Նիգոլայ տէլ Բէարոյ . սուրբ Փրկիչ թարիգա-
թը նագիպի :

Բիլանի տօն Ղիան պաթիսթա . Սան մարցիալէ քիլիսէսի
փարօգգոսու վէ սուրբ Լյումաղորա վէ Փորթուհաթօ թարիգա-
թը նագիպի :

Ունթէր բատրէ Լ'նթօնիայ . Սան Գանցիանօ թարիգաթը
պաշ փափասը :

Տօն Փաուսթօ Բիյէեա . Սանին մէտրէսէսի քննիչի . վէ
սուրբ Դուկաս աւետարանիչ թարիգաթը նագիպի :

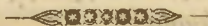
Իշպու բրօթէսթօ նամէնին սուրէթի , մէզքիւր տօգուզ
թարիգաթըն մազպաթա քիթապլէրինէ 2 նումէրօ , վէ 7 յուն-
վար 1853 թարիխիլէ պի այնիհի գայտ օլունուպ , թաստիգաթ
վէ շահատաթ վարագալէրի տախի իլավէ օլունարագ պիր գը-
թասը տէֆթէքիսանէմիզոնէ հըֆլ օլունմուշ վէ պիր գըթասը
տախի սուրբ Դազար Սիսիթարեանլարընըն գերապայծառ գե-
րապատիւ ընդհանրական աբբա հայր Գէորդ Հիւրմիւզ արքե-
պիսկոպոս հազրէթլէրինէ , սուրբ պանդուլէօն քիլիսէսի փարօգ-
գոսու վէ պատրիարքական առաջիկայ վէ սուրբ Սիւրբիլ հրէշ-
տակարեւթարիգաթը պաշ փափասը Թօնպիսեօր Լ'նտրէա Սա-
սի եհտիլլէ թէպիւմ գրընմըշ արը :

ՀՈՒՒՃԻ ԹԱԼԵԱ ԲԻԵԹԱ

ՊԻԼՃԻՄԼԵ ՎԵՆԵՏԻԿԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԼԱՄԸՆԸՆ

ՏՕԳՈՒ 2 ԹԱՐԽԳԱԹԱՄԵՃԼԻՍԻԵՆ

ԱՏԵՆԱՂԻՊԻՐ

ՊԻՐԻՆՆԻ ԹԱՍՏԻԳՆԱՄԻ:

Ումուժի վէնէտիկ եկեղեցականւարընըն, վէնէտիկ միաբանութիւնու հազգընտա օլան շահատէթնամէսի, քի խիթամըրէսալէտէ այնիյլէ տէրճ օլունմուշաուր:

ԻՔԻՆՆԻ ԹԱՍՏԻԳՆԱՄԻ:

Փրոփականտա սուրբ ժողովքունտան եազըմըշաւըր տէյիւ 1852 յուլիս 22 թարիխիյլէ Սթամպօլտա քաթօլիկ քիլիսէլէրին տէ օգուենան պիր մէքթիւպ, քի Հասունենան նախագահ հազրէթլէրինին օ թարիխտէ եազաւըղը կանգակտան այնիյլէ իսթիւրաճ գըլընմըշաւըր:

“ Բուհանի փէտէրիմիզ Արբաղան Փափա հազրէթլէրի, իքի այտան պէրիւ միլլէթիմիզ պէնինտէ վագըր օլան աղըր գըլ ուգալէրէ վուգուֆ օլմաղլէ, քէնաի փէտէրանի գալպինին պուպապտէ աույտուղու քէտէրի վէ պու խուսուտա օլան էմիրլէրինի սուրբ ժողովքուն Վրանսոնի նամ պաշ Բարաինալը վաւթիթասըլա յուլիս 21 թարիխինտէ րաղպէթլիւ վէքիլիմիզ ճէնապլէրինէ օլան մէքթիւպիյլէ պէյան իյլէմիշ տիր քի սահին թէրճիւմէսինի պուրատա օգուրուղ:

ԲԼԴՊԻԹԻԻՒՎԱՐԴԵՐՆԵՏ

Սթամպօլտա Տօն Գասպարօ վուշինօ Լատին քահանայ, “ սուրբ Ղազար Սխիթարեանըր իսմինտէ օլան քիթապըն միւլէլլիֆի քէնաիսի օլտուղունու պէյան էտիպ, մէսուլիէթիւնի իւզէրինէ ալմըշ վէ սուրբ Լթոռուն չէրաաթընը տիլէմէք իչիւն Տօմանըն հուզուրունա չըգմըշ տըր. վագաա օնուլն իլը խապէրինի ալտըղըմըղտա, նէշը օլունմուշ օլմասը չօգ պապլէրտէն վագըթսըղ (մինփսիպէթսիզ) կէօրիւնմիւլշ, վէ միւլէլլիֆէ տախի պէյան իթմէյէ վագիֆէսիզ օլունմամըշ տըր:

Լ'նճագ կէշէն այլն սօն կիւնդերինտէ , օրոտա զուհուր ի տէն վուգուաթլէրին խապերի , ալէլ խուսուս քիլիսէյէ ճայիզ օլան րազպէթի , վէ եկեղեցական իշխանութիւնա լազըմ օլան իթաաթը ունութարագ , Յիսուս Փրկիչ քիլիսէսինտէ օլան վուգուաթլն խապերի , իֆրաթ աճը վէրոիշ , վէ զայէթ իլէ էլզէմ օլան պարըշըգլըզա վէ իթթիֆագա փէք պէջիւք քէտէր վէր միշտիր : Պու իւք իֆատէի էթուլքտէն սօղրա զաթընըզէ շունու պիւրիւմէլլիւմքի , Վուշինս քահանայ քէնտի արլընը , վէ թէէլլի ֆինի սրբազան փէտէրիմիզէ թագաթիմ իթմիշ օլուպ , վէ ճայիզ օլան տըգագաթ իլէ հէր պիր չէյ միւլահազա օլունմագաա իքէն , միւլ շարիլէյս սրբազան փէտէրիմիզ զաթինիզէ պիւրիւմէյի էմր իթմիշ տիրքի , միւլէլլիֆի մէրսումուն մաալահաթը էլան Սուրբ Լ'թուա թագաթիմ օլունմուշ օլմալ իլէ՝ Լ'րմէնի Քաթուլիկէր էվլաաճէ էմնիէէթ իլէ Սուրբ Լ'թուուն պի թէրաֆըղըլա , վէ միլլէթին րուհանի խայրնա օլան աշըրը թէգայիւտիւ իլէ , պու խուսուստա հիւքմ իտէճէյի գարարլարնա պէրլէյէրէք , քաթուլիկլլին մէրքէվինէ քէնտի սահիհ րիայէթլէրինի պէյան իթմէլլի տիրէր , Օաթինիզ պէջլէ զայրէթ իթտիլինիզ հալտէ , ալուղընըզ էմրին իճրասընտա օլմուշ օլուրսունուզ , վէ օլ թէրաֆտա պուլունան ճէմիի եկեղեցականլարընտա , տիզէ մուավէնէթ ի տէճէրլէրինէ էմին իմ , վէ պիրի պիրլէրինէ գապահաթ գօմագ , քէնտիլէրինին քէմ իստիտաուլարընը պէյան իթմէքտէն պուշգա չէյէ հարամայաճաղընտան էթըրիւ , պունտան տաթի միւլճանիւ պէթ իտէճէրլէրինէ չիւպհէ իթմէմ , վէ րապպիտէն սիլէ ուլուն էօմր տիրէրիմ :

Թմապա իրոփալանպապան . 9/21 յուլիս 1852 :

ՅԱԿՈԲՈՍ ՓԻԼԻՊՊՈՍ ՓՐԱՆՍՈՆԻ
ԳԱՐՏԻՆԱԼ

ՍԸՐ ՔԵԱԹԻՊԻ ԱՂԵՔՍԱՆՏԻ ՊԱՐՆԱՊՕ

Ըթամպօլտա նախագահ վէքիլ պօրճօնեան
իզլէթլիւ Յովսէփ վարդապետ ճէնապլէրինէ :

Իշպու մէթիւպիւն իւզէրինէ պաղը միւլթալաամըզ :

Իւք սիւրէթտէն սէքիզ կիւն սօղրա Նախագահ թէրաֆընտան

Թիւրքձէյէ Թէրձիւմէ օրւնուպ վէ քիլիտէլէրուէ տէֆա օպու-
նուպ վէ քիլիսէ գաբուլարլնա եաբըշարըրմըշ օլան իշպու մէք-
Թիւպիւն պաղը մահալլէրի էվիլէրի սիւրէթ մըթապղպ օլմա-
յարուպ, պաղը իլաւէ վէ պաղը նօքոան շէյլէր պուլունտուղուն-
տան, Սթամպուլն քաթալիկ ճէմաաթը կէրէյի կիսի հիւ-
տէթէնաի, վէ մէքթիւպ աղը փրօփսկանտա սուրը ժողովքուն-
տան եաղըրմըշ օլմամպը տէյիւ շիւպհէլէրինէ հապը րաճիօնըր
տաիի իպրապ իյէսիլէր: Նիշիւն քի եալընը սէքիլ կիւն զօր-
ֆընտա, իքի սիւրէթ, պու գատար պիր պիրինէ պէնդէմէլ
գըյաֆէթէ կիրէր իսէ, հանկըսնա էմնիէթ իթմէք լաղըմ կէլըր
պունըրատն հանկըսընը ձուրը ժողովք եաղմըշ աղը, հաթտա
պու մատտէ իւզէրինէ սուրը ժողովք Թէրաֆընտան պիր մէք-
Թիւպ եաղըրմըշ իսէ տաիի, մատամ քի օրթատա կէղէն պու ի-
քի սիւրէթ պիր պիրինէ ույմայօր, իքիսնիկնտէ աղընա մըթա-
պղպ օլմատըղընա գարշը նէ էմնիէթ վարարը օրթատա տէյի
սիւալ օլունա պիլըր:

Պունտան մատէ սէրունինտէ պաղը աղնաշըրմալ վէ մանտըր
վէրիսէլ պահալար տաիի պուլունտուղունտան, պու ճիհէթիւ-
տաիի գիտտէ շիւպհէյէ կէլէճէյի մուհագգապ աղը: Պունյար-
տան պիր գալընը գիքը իսէլիմ: Վէսէլա, քաթալիկ ճէմիէթի,
օքթապըն հեղինակը պէնիմ տէյի Տօն. Գաապարօնուն պմհա
իլէսիյի խուսուսուն աիպսիլ, վէ եալան օլտուղունու րանա
պիլաիսինտէն, խըրսանմըշ վէ գապարմըշ օլտուղու աշիքեար ի-
քէն: մէքթիւպտէ եաղըլարը վէճհ իլէ օ ճէմիէթի « Սթամպուլ
Տն Գաապարօ Վոլէնօ լաիին քահանայ . . . քիլալըն միւլէթի քէնպի-
օլտուղունու պէյան իպիւպ միւլէթիէիլ իւզէրինէ ալըշ » լաղըրտըր իլէ
իսկէան էտիպ օթուրթմաղա չաղըլմանըն ապէտիլի պիր եանա
տուրսուն « Սթթ ասուոն շէրասիլըն փիլէմէ իլէն բօմնըն Կոլը-
րունա լաղըլար » տէնմէսի, հիչ աղնաշըրմալ վէ մանա գապուլ
իթմէլ պիր պահա աղը: Նիշիւն քի միւնաղաատէ օլան քիթապ
այան աշիքեարէ պէսնամ պիր հիճվ. քիթապը աղը: Վէ պիր քի-
թապըն գատապարտել օլմասը իշիւն, գատապարտութիւն գա-
նոնունտա հէր գաչ շարթ պէյան օլունմուշ իսէ, պունտա Թէք-
միլ պուլունտուղտան մատտէ գատապարտել օլմագ իշիւն փէք
չօք ֆաղատը տա վար, Սիքըրինէ գօյտուղու պիր թաղըմ տաա
մը Թահգիր իտիւպ, իֆթիրա վէ լանէթ օգուտուգտան սօղրա
օքթապըն հեղինակըրմ տէյի քէնալնէ գօր վէքէն Տօն Գաա

սխալման մեղքը , Բոմանին հաղորդեալ չըզբաղող սուրբ աթոռ-
աան չէրաւթ աղիւյն : Եւ քիմէ գարշը , վէ նիշին աղիւյնը պու-
չէրաւթ . . . Եւ նախնին օքիթապա հեղինակ թանձրանլար
իշիւնի . . . Եւ Եօսա ընդէթ վէ իթմէթմէ գուսուր իթմիյի Եւ
պիսկապոսու իշիւն մի . . . Եւ Եօսա քիթապընըն հէր թէրաֆըն-
աա ֆաաիա իֆիթիրալէր , իսոպլինլըլէր , վէ իօյրաթլըլէր իլէ
զէմմ վէ ֆապլ իթմիյի Վիթիթարեանլար իշիւն մի , Եւ Եօսա գա-
բէլէթի նամ քահանայ իշիւն մի չէրաւթ աղիւյն Բոմանին .
պէյլէ ութանաճապ պիր տալա հագգընաա , սուրբ Վթառան
նէ երալէ չէրաւթ իսթիյէ պիրը օլտուղունա պիղիմ ապլմըլ
էրմէլ , քէզալէր ասընաան օ մէքրուհ քիթապ հագգընաա չէ-
րաւթ իսթիյէ պիր ճէմիլէթի . փրօփանաա սուրբ ժողովրու
սու միսիլիւ պիր իլան իլէ նասը իսկեալ իթմէք մէմուլ իտէյր
պիլէմէյիլ :

Վէքիւպիւն պիր աղ տահա աշաղընաա , Տօն Գասպար շէն-
դի ռըլէ վէ իէլէֆիլի (Վիւլըլ) ռէւըն իէլէլիլի իւգիլ իլիլ
օլապ քիթապ տաիի շէրիլիլ պիլ իէլիլի իհալ օլնմուլ րո-ր ,
կէյաքի սրբազան փաիա Վալիսօնու շէրալիլ քէմէք իշիւն ,
սրբազան Փափ քիթապը պէյլէ պիլ շիտեթիլ թէֆիլիլի
իհալ իթմիլ օլա :

Կէրէք իլմիրին Վերարսիալ զալէթարնաա օլան ֆրանսըլա
թէրճիլմէա վէ կէրէք նախագահն ըլիսէլէրաթ սօլրառան
օգութաուղու թիւքքէաթ պուլունան զիտաթի իլէ թէճիւ
էլիալուն մաաա , Եւրապըլաա նախագահն պու մէքիւ-
պիւ Էվլէրա քիլիսէլիլի Էսրալ վէ Եօսալ պիր թարլ իլէ
օգութաուղու տաիի իտըլըն շիւպհէսինի արթըրմալա վէսիլէ
օլնուլ տուր : Վնմիլիլիլ զալ մէքիւպիւ աթոռալիլ մարի-
ֆէթիլիլ վէ մէճիլիլ քահաալէթ աէրուհիլաթ շու թէլքի-
րէ իլէ կէսնաթիլիլ իլիլ , քի թէրճիլմէա Վալիսա զալէթաալ
նա տաիի աէրճ օլնուլ տուր :

Յարգոյապատիւ Հայր

Պու կիւն ձայնաւոր վաղթը ճէօմաթըն հաղորդեալաա ,
մէքիւպիւմիւլիլ իշիւնաթ սարըլ կոնգալիլ իլք Վէտարանաան
սօլրա օգուլալ , վէ թէքրալ սարըլ վէ մէօհիլիլիլ , Վմ
նիլէթիլ պանա կէսնաթիլիլիլ . վէ սիւրէթիլիլ ըլմանէլ վէր-

մէյէփնիդ. վէ քիմսէյէ օգուժայաւորդ, վէ պատարագոտ օ,
գուժազոտան էվվէլտէ քիմսէյէ կէօսթէրմէյէփնիդ, վէ մէքթիւ-
պիմի կէթիքէն իլէ էմիլէթլէ կէրի կէօնոէրէ պիլիւրսիմիդ, պու-
նու գերապայծառ նախագահ հապրէթլէրինին էմրի իւզլէ սիզլէ-
րէ մսլիւմ իաիւպ, քէմալը հիւրմէթլէ գալըրըմ:

ն . ծ .

Յ . Վ . ՊՕՐՃՕՆԵԱՆ . Փ . Ն .

Պէշլէ կիլլի վէ եօլտուզ սիւրէթտէ մէքթիւպ օգուժուչու
էրմէնի գաթուլիկի միլլէթի պէյնինտէ աղիմ գայթակըլութիւն,
վէ աշըրը թէէսիւֆ վէ էնտիշէյէ միւճիպ օլտու . իմսի հապի-
գէթը հալի աղնատըդտա, օ միսիլլիւ պիր մէքթիւպիւն Րօմա
տան կէլէմէզ օլտուղունու իտրաք իտէրէք, նախագահըն թէզ-
քիրէսինէ զազէթա վասիթասիլլէ իլան խլէյիւպ, շէտիա պիր
բրօթէսթօ նամէ տախի նէշը իյէտիլէր: Պուժուն իւզէրինէ նա-
խագահ հապրէթլէրի, մէզքիւր մէքթիւպլէրին թիւրքէ թէր-
ճիւմէսինի քիլիսէլէրտէ օգուտուպ, օրթայա տախի չըգարմըշ
օլտուղունտան, տէֆա պիր բրօթէսթօ նամէ տախի իիւրաճ
գրլնմըշ սղըր քի, պիրէր սիւրէթի պու մահալէ տէրճ օլուն-
մուշ տուր:

ԻՒՉԻՒՆՃԻՒ ԹԵԱՏԻԳՆԵՄԻ:

Աւուրք ժողովք թէրաֆընտան կէլիշ տէյիւ օգուժան մէզ
քիւր մէքթիւպ վէսիլէիլլէ Լիթանէտէ Հասունեան նախա-
գահ ալէյհլնէ էրմէնի գաթուլլէ միլլէթինին նէշը խլէտիի իւր
բրօթէսթօ տուր. քի, 1852 սէնէսի Սաաիս զազէթասլնըն 27 վէ
29 նումէրօլարընա թէրճիւմէսի տէրճ օլունմուշ տուր քի
պու տուր:

Գերապայծառ Նախագահ աթոռակալը Պորճոնեան Յովսէփ վարդապետ թերաֆընտան, տիւնքի կիւն Աթլէթիմիդին քիւն սէլէրինտէ, Հռոմատան կէլմէ կիւն աւելի պիր քեահատ օգուռն մուշաուր :

Ամուսի միլլէթին մալեմիւ տիւր քի, եալընը Սրբազան Փափ հաղըթլէրինտէն կէլէն էմրնամէյէ, Հռոմատան կէլմէ կոնդակ տէմէք ճուրղ օլուպ, պէջլէ կոնդակլարըն սիւրէթինի տէ, ճէօմաաթա վէ իսթէյէնլէրէ վէլմէք, հաթտա օգուռն տուգտան սօնդքա տախի քիլիսէ քաբուլարընա եաբըլարըմաք, տիւնքէ վէ մէղհէպճէ վէ ուսուլճա ֆարլը շէտիտ տիր. չիւնքի լիկեղեյինին էմր իւ թէնպիհի հիշ պիր վազըթ կիլլի օլամալ : Իմոի պու ճիհէթլէ, էյէր պու քեահատ ճէօմաաթա օգուռնամալ իշին կէլիշ իսէ, թըպզը պիր քօբիասընը իսթէմէյէ, վէ վէրիւ մէտիսի հալուէ՝ () ըթաքէյուտ Քիլիսէ սանտրղընտա էմանէթէն հրֆլ օլուռնան սիւրէթինի աչըպ օգուռնալ, վէ պէջլէ օլմալուպ տա քէնտիլէրինէ մահրէմանէ կէլիշ իսէ, պու թարղ օգուռնամալ աղիմ պիր հիյլէ վէ սախթէքեար տըր տէմէյէ շէրան վէ գանուռնէն հազգըմըլ օլուր :

Ընճապ պոնտոն ագտէմ միլլէթին պէնիմտէ վուգու պուլան մէճլիսլէրի, Աթոռակալ վարդապետ, Փրօփախնտա թէրաֆընա պիլտիսի ըտմաէ եալըպ, վէ օնտան կէլէն ճէվապոտտա Տօն Գասպարօնուռն Հռոմայա եէթիշմիլի, վէ քիթապը պէն եաղտըմ իտոաաընտա պուլունաուղու հիքեայէ օլուռնարաք, միլլէթին իշինաէ իաղաղութիւն սազլամաք իւզըթ քէնտիլէրինէ վէրիլէն նասիհաթլուտ, Սրբազան Փափ կոնդակ կէօնտէրիշ վէ մահուտ քիթապը եաբան միւլէրրէտ Տ. Գասպարօ ըմըլ տէյի սաֆտէրունլէրի ալլամաք իսթէտիքլէրինտէն, վէ Նախագահ հաղըթլէրինին էմրիլէ Աթոռակալ վարդապետին պու սիւրէթուտ օգուլթուղու քեահատլարտան տօլայը միլլէթիմիդին էքսէրիլէթի սէրահաթէն բրօթէսթօ իմիւպ պէյան իտէր քի :

Խէր Հռոմատան, Քիլիսէլէրտէ օգուռնամաք իւզըթ պիր քեահատ կէլիշ իսէ, օքեահատըն սիւրէթինի քիմաէյէ վիլմէյէրէք, քիլիսէլէրտէ էլի տէնէքլիմամիլլար պէքլէտիպ, քեահատ օգուռնուր օգուռնամալ տէրապալ տըպ կէրի կէթիւրիւլմէ սի օքեահատ տան չիւփհէ էթմէյէ պէջլէք հազգ վիլմիշ տիր պիլլէրի : Հաթ

տա Մթոռակալըն շու թէսիքէսինիտէ կէօրտիւյիւմիւզտէ , քի սուրէթի տաիի պու տուր :

« Զարդայապրտիւ Հայր :

« Պու կիւն ձայնաւոր վազթը ճէօմաւթըն հուզուրունտա , մէքթիւպիւմիւզիւն իջնտէ սարըը կանդակը իւք Մէտարան տան սօղրա օգույուպ , վէ թէքրար սարըպ վէ մէօհիւրիւյ էմնիլէթիւ պանա կէօնտէրէսինիզ , վէ սիւրէթինի քիմնէյէ վիւ մէյէսինիզ , վէ քիմնէյէ օգումայաւընըզ , վէ Պատարաքտա օգումազտէն էվիլէտէ քիմնէյէ կէօսթէրմէյէսինիզ . վէ մէքթիւպիւմիւ կէթիքէն իլէ տէ էմնիլէթիւ կէրի կէօնտէրէպիլիւրտինիզ . պունու Վերսայթաւ Նախադահ հազըթիլէքինին էմրի իւզրէ սիլէրէ մայիւմ իաիւպ , քէմալը հիւրմէթիլէ գալըրըմ » :

Ն . Օ .

Յ . Վ . Պօքճօնէան Փ . Ն :

Սիւալ իտէրիզ տգը չլտչնտա օլան քեաֆթէի եկեղեցական լար վէ աշխարհտիանիւրըմըզտ . որւազան փաի հազըթիլէքինին վէ եախօտ սուրը ժողովքուն հանիլը կանդակը , հանիլը քեահատը տիւննանըն հօնիլը թէրաֆընտա , հանիլը քիլիօէսինտէ պու թարղ իհթիրազըար իլէ օգուհմնւշ . հանիլը եկեղեցական գանոն պունու էմր իտէյօր . հանիլը թալիմաթտա , հանիլը քարայտիան տա , պզգնուն եէրի պուլունույօր : իմաի մէճպուրուզ պէյան իթմէյէ քի , պու իհթիրազըար , մէսնէտլէքինին իթիպարընը կէօ ղէթմէյէն , վէ մէսնէտլէքինէ հազըչմայան եկեղեցականիւրըմըզ ղնն եալընըզ պիւր քապա սօֆուլարը ալտաթմաք թէտպիքինտէն պաշպահ հիչ պիւր շէյ տէյիլ տիր : Պու սուրէթաէ հուզուրու հապտա , վէ տիւննայը ալէմ մուվաճէհէսինտէ սիլէրտէն բըրօթէսթօ իտէրիզ . հէր սընըֆ եկեղեցականիւրըմըզ : Միզէրտէն քի , մէսնէտտէ պուլունտուզուհըզ հալտէ չօպանըղըն քայրըրըք տասար եէրիննէ , քարալայըք էօրֆ պալթատընը քալըր սընըզ էլնիդէ , ռիզէրաէն քի , սուրը Մէտարանըն հալիմ վէ մուհապպէթէ թէշիլը իպիճի քէլամըրընա պիւր իթալէանճա մէգրուհ վէ ղէմմ քիթապընը թէրճիհ իտէրսինիզ , Մալէրտէն քի պէօյիւք մէսնէտտէ պուլունտուզուհըզ ղու Քըիսիդպ էֆէն :

տիմիզին թէնայի՜ իմպիցի իտնարհուծիւն ինք կէօսթէրմէյիոյ իլլա եալընըդ իտտաա վէ նէֆասնիյէթինիզին ճէսամէթլլէ ան նաարըսընըդ : Վէ նիհայէթ սիզէրտէն քեաֆֆէի քահանալար քի , իողճմտանքընըզը պիլէ պիլէ այոք ալթընա ալարաք , տիւր լիւ տիւրլիւ պէհհիւտէ սայզըլար վէ միւհաղալար իլէ ես սիւ քիւթ իտէք , ես աա պու ճէպը ու նէֆասնիյէթէ ալթաթ օլուր սուհուզ : Սիզէրտէն քի Վսիսագածհլըք մէսնէտինին վէ կեզէ ցականլըք բիւթպէսինին ազիզֆիկինն նէֆասնիյէթ վէ զարաղը նըզը իլէլլէթմէյէ վէսիլէ իտէրաթինիզ : Ղէմիլէթի պէջլէ երր թրալ բարալաթըղընըզըառն տօլայր հուղաբու հազպա վէրէճէ ինիզ էօքֆիւլիւ ճէվապ հաթթընըզա հիւ կէլմէյօր մու :

Վկեզէցական մէսնէտինէ ճագըլմազ պու հարէքէթլէրինիզ տէն տօլայր իքի տիւննատէ տէ դասապտան ալթընա գալուր զընըզը հիւ ֆէհմ իտէմէյօրմուսուսուզ : Սիզէր քի նէֆասնիյէթ սէլինին էօնիւնէ գաթըլըպ գօշարսընըդ , պիւ քէրէ արգանըզա տէօնմէյէճէքմիսինիզ պսքմայաճաքընըզ օ պիլէրճէ ճանլա ընն ֆիզան վէ ֆիրեապուլէրինէ քի : « Վկեզէցականլար , արդա գարութիգնու վէ ճլմարտոթթիւնու այագա ալթընա ալմայըն եալանը կերէք եէրքնէ եութաուրմայա նաֆիլէ չաղըճմայըն տէյի չաղըրըլար : Սյեր պու անէտէք իշիթափիլիզ ազ իսէ , տիլնէյին պու բրօթէսթօմուզու տա , վէ իաթը կէօնիւլ վէ տիւննալի սայզըլար քիւլլիսէն պէր թէրաֆ էտէրէք եալընըդ արգարութիւնա վէ ճլմարտոթթիւնա ոսհապ սուրուն : Եօք սա էյի պիլին քի ճէօմսոթ ծիզին թէսպիրլէրինիզէ պլտանմայա րաք , հազլէրինի հազգ իթմէյէ հէր ճիհէթլէ սայ վէ իդտամ իտէճէք աիլլէր : Վէ նիհայէթինտէ տօղրոթլըք մէրտանա չըք աըքաա ծ միլլէթին իլինտէ քրաճաք դատր ու հասիլէթիլիզ վէ տէրէճէի իթիպուրընըզ աա պու կիւտէն էյիճէ տիւճիւնիւն :

28 Յուլի 1852 .

Լէիւան :

Լյէիւ Բաթիլի Բիւլլէիէն Էւէլլիէի :

Ֆաղիլէթիւ Հասունեան Գերապայծառ Թերաֆրնտան օլարապ յաւլա 27 Ռազար կիւնիւ Քիլիսէլէրտէ Կոնգակ տէյիւ օգոււնուլան Նամէյի քիմնէ կէօրմէօին , վէ քիմնէ օգումասըն , վէ քիմնէ սուրէթինի ալամասըն , վէ Քիլիսէ գարուլարընտա աարըմասըն , վէ աճէլէ ճէմաաթա օգոււնուպ էմին քիշիլէր իլէ տէր ապապ Լթուակալա կէօնոէրիլսին տէյիւ հէր քիլիսէնին Սեճաւորուհա օլան սըքր Թէնպիհլէրտէն տօլայը ճէմաաթ պաղը մէրթէպէ շիւպհէյէ կիրիթթար օլտուղուստան՝ իրթէսի կիւնիւ էքսէրիէթի միլլէթ իմզասը իլէ իլան վէ բրօթէսթօ օլուհ մուշուտու :

Պոււնուհ իւզէրինէ մէզքիւր նամէնին Թէքճիւմէսի զիր ու պալասընտա՝ պաղը իլտվէ իլէ օգուտա 3 բաղար կիւնիւ Թէքրար օգոււնուպ վէ պու տէֆա քիլիսէ գափուլարընա տալի ու սընիլը օլտուղուստան , վէ պու վէսիլէ իլէ եէնի պաշտան ճէմաաթըն գալպինէ սօգոււնուլուպ պիր Թաքըմ հաքսըղ իթթիրալէրէ մէյապն վէրիլէրէք պուհճա միւտոէթպէն պէրու զուհուրա կէլէն խուփութիւն պէր Թարաֆ օլաճաք եէրտէ՝ տահա պէթէր ֆաղըս պուլմուշ օլմիդ իլէ ճէմաաթ հիշ պիր վէճհ իլէ իհգա գը հագգ տափասընտան ֆէրաաթ իթմէյէ բաղը օլմայաճաղընտան՝ պէր վէճհի աթի պէյանը հալէ մէճպուր օլմուշուղտուր . շէօլէ քի Հագ Թաալա աղիմիւշան հաղըթթլէրի խայր վէ շէրր հագգ վէ պաթըլ , վէ եալան վէ կէրչէկի ֆէրք իշիւն պէնի ինտանէ ապլ վէ ֆիրասէթ վէ ֆէնատէն ոագընըպ էյույեթ մէյլ իթմէք իշիւն՝ իննաֆը գալպ վէ իտրաք իյէմիշ օլմաղ իլէ՝ պու իքի լութֆը Իլահինին գասր ու գըմէթինի պիլուպ՝ հէր խուսուտա պուկըրա միւրաճաաթ իթմէք ճիւմէյէ ֆարղ օլան վաճիպէյի զիմէթ վէ միւքթէղայի ինսանիէթ իսէտէ . խուսուսի իլէ իտարէյի Րուհանի վէ Ղիսմանիլէտէրէյիսի միւսթապիլ պուլունարագ իալգըն սէլամէթ վէ իսթիրահէթինէ մէմուր օլան զէվաթըն տիւնեէվի շաղչաղա վէ իհթիշամտէն իսէ՝ պու իքի մէզքիւր ֆաղիլէթլէ տօնսնմիլը օլմալէրի քէնտիլէրինէ ֆարղը աղիմ տիր : Չիւնքի ապլ ու ֆիրասէթինէ իթաաթ վէ ինսաֆը քալպինէ բայէթ իթմէյէն պիր քիմնէնին մաղարրաթը քէնտի

շտիմքնա օրուս , պունուն մուղայիրից օրան քիմսէլէրին ագլ
վէ ինսաֆ տայիրէսինտէն խուրու ճլէրինտէն հասը օրան մուգաւ
րաթ , ումու մկէ րաճի օրուր ւ վէ պու միւպահէսսէմիդի թաստիք
իտէճէք վուգուաթը մահալը տիւրպէն իսէ , պիր քաշ մահուն
պէրու միլէթիմիդ պէյնինտէ վուգու պուլան գիլ ու գալէ ու
սաս վէ վէսիլէ օրան խուսուպէրտէ արայուպ՝ նէտէն աիր քի
միլէթին տասիշ վէ իսթիրահէթինին տիւզէնի պօզուլարաք՝
հէր թէրաֆտան ահէնկոիդ բէշըվէր իշտիրէր , վէ նէտէն
աիր քի միհվէրը իթթիֆաք վէ մուհապպէթ չըզընստան չըգուպ
վէ ճիւմէմիզի մէյտանը առավէթ վէ խուսուպէթէ սաչպ , թար
ու մար վէ կիթաիքճէ պիրի պիրիմիզին արասընը աչպ փէրիշան
իտէր տէյու սիւալ իտէրիտէք , ճէվապընըտա զարազ վէ նէվաւ
նկէթտէն տալիմ օրորաք՝ հաքիքէթի հալտէ՝ եանի իքի իւչ մահ
տէն պէրու զուհուր իտէն վուգուաթըն հիքեայէ վէ թէֆթի
չինտէ՝ փէք քօլայ միւչահէտէ իտէպիլիլի :

Սիլէթիմիդ պէյնինտէ վուգու պուլան էսկի մարազպար
մուրուրը զէման իլէ պէր թարաֆ օլարադ միւճէտտէտէն իթ
թիֆադ վէ մուհապպէթ ըշըղը հէնուզ կէօրիւնմէզէ եիւզ
թուլթմուշ կիպի իքէն : Վէնէպի Սիլիարէանլը իսմի իլէ իթա
լիանճա պիր մէգրուհ զէմմ քիթապը մէյտանա չըքըպ միլէթի
տէֆաթէն իհթիլալ վէ խուսուպէթէ սիւչար իթտի :

Վիթապը մէգքիւրիւն նէ մագուլէ մահուլ օլուղու ճիւմ
լէյէ էթրաֆը իլէ մասլիւմ իտուկինտէն թէքրարընտան սարֆը
նազար իտէրէք , քիթապըն Սթամպօլտա պասըլուպ իւզէրինտէ
Լիփօնիս եազըլորընը , միլէթիմիզին պազը Լիկեղեցականլա
րընտան իճաու օլուհուպ պիր Լատին քահանսը իւզէրինէ ա
թըլորընը , միւթէպէր ալիմ վէ տինտար պիլտիլիմիդ Լիկեղե
ցականլար միւպթէզէլ , ահմաք վէ հէրետիկոս չաղըլորընը :
մէքթէպէրէ կէօնտէրիպ թէրպիլէ իթտիրտիլիմիզ չօճուքլարա
տիւրլիւ տիւրլիւ նահապ իֆթիրալէր աթըլարադ նամուսլարը
նա իալէլ վէրլիտիլի , պազըլարըմըն իսմ ու բէսմի իլէ՝ վէ
ճիւմէմիզին տալիս պիր գալէմտէն տինսիզ , մէզհէպիզ վէ ֆա
սիտ տէյու ֆասլ օլտուղումուղու հէմ քէնտիմիզ վէ հէմ պիւ
թիւն ալէմ աշիքեարէ կէօրիւր օքուր վէ տիյնէր օլտուղու հալ
տէ , պունու եարան քիմսիր տէյու թահքիք վէ թէճէսսիւզէ
քալքըշըր իտէք Լիկեղեցական հէքիւմաթա գարշը վէ զօրպա
չըգար , վէ Հոռմայա իթաաթսըլընք մի իտէր օլուրուզ : Իմոի

սիլէ Ժօրտալմ քիթապը մէկքիւրէ գիւն սուրֆ իտէն աղբը վէ ֆիւ
րասէթ վէ ինգաֆ սահիպէ Լիւրէցասիանրաք սիւթիւն քընէտ
հուպա միւճէրրէն իթալիան լիսանդիտան Կի խմպէր Ելտու ղու
նուզ էճիլրէն Երիշէր իւշէր Տօն Կասաթմարտուն տառնընա թա
շնրպ Գալէմէ աղտըրնրզ հէզէքանը Զոմմայ մը էմը իթաի սիւ
զէ . խարճընը վիրուպ վէ քիթապը Կիթէնմէյի վէ Տ . Կասապարջը
տիւրիւ տիւրիւ վաճուրէր իլէ էօնէ տիւրիւ աղտըրնստ սագ
լանմայը Զոմմայ մը թէրթիպ իթաի սիլէ , սիւր Խորանտա
Պատարապ իթաիլիւնիլ քահանայ րէֆիլէրինիլ Զուգա կիպի
էիւլէրինաէն էօֆիւպ աղտըրնստան Եալան վէ ֆասիա իֆ
թիւրալէր իլէ րէզիւ րըտլայ իթմէյի Զոմմայ մը թէնպիհ իթաի
սիլէ . սայէլէրինտէ րիֆահը հալ իլէ վազըթ կէշիւրպ սիլի զա
րուրէ թաէն Գուրթարան ճէմուաթը նամթէօրիւք խտէրէք մէք
րուհ Գալէմիսիլէ ճիհանէ պէտնամ իթմէյի Զոմմայ մը կէօս
տէրտի Կիլէ . իտիս քիմ օլույօր Զոմմայա հիւրմէթսիլիլ ի
տէն . սիլ տէյիլիսինիլ աղտըրնստ թիւն վէ ճիւարտութիւն մէր
քէզինի ղաթալ վէ նէվանիլէթինիլէ իհաք կիպի խալ քա կէօս
տէրէրէք Զոմմայա րայէթսիլիլ իտէն . միգ տէյիլիսինիլ ա
նըն հիւքմիւնէ րաղի օլմայարաք քէնտի պաշնըրդտան քիմինէ
հերետիկոս , քիմինէ հերձուածող ք վէ քիմինէ տինսիլ տէյոն
սիճիլ քէմէնիլլէ Զոմմայա րայէթսիլիլ իտէն . սիլ տէյիլմի
սինիլ անըն Լաքէլահան Վիքարընը Եալանճը վէ նէվանիլէթի
տէյու Կիլէնէն ֆասլ վէ թահքիլ իթմէնիլլէ Զոմմայա րայէթ
սիլիլ իտէն . սիլ տէյիլմիսինիլ Զոմմանըն թէնպիհիլլէրինի
թաթմայրպ Կըրթս վէ հասէթինիլտէն նաշի պիլպիլիլիլլէ աղբ
օրը քապահաթիլէր աթմանըղա Զոմմայա րայէթսիլիլ իտէն .
Իմոթ սու հարաքէթիլլէրինիլլէն սէմէրէսինի տէ համա օլտու քի
քէնաու կէօղիւնիւզ իլէ կէօրտիւնիւզ վէ տահանա կէօրէճէք
սինիլ :

Իւպարիտին իկիրմի սէնէ ագտէմ սուլուանտաղտնուզ տէրէ
ճէյի զատիւ սէ իթապարընըրը շիմոթի կիրթթիթար օլտու ղուտու
հիլէթի ապիլլէյէ . խալքսիլիլ ֆաղիլլէթիւ տիւրայէթիւ քիմինէլէր
պիլիլ իլէն հասէթսիլ նէվանիլէթի օլտու ղուտու ղու ֆիլիլիլիլ
իլէ խալաթ իթաիլիլ . խալք սիլի ճիւարտութիւնա վարդապետ
թապըր իլէն Եալանա թապի օլտու ղուտու ղու քէլամընըր իլէ
պէյան իթաիլիլ . խալք սիլի խոնարհութիւն սահիպի վանի թ

տէր իրեն քիպր ու նեվսանիկէ կրպտալը օշտուզունսզու հա-
րաշէթինիդէ տրան իծտինիդ, պու հալէրէ կիրիթթար օշտուզ-
տան սօնդրա նէ հիւրմէթ վէ նէ բայէթ պէքէյօրսունուզ ճէ-
մնաթթարն, խաղգրն հապ գրնը իպտալ իտէրէք պիր տիւղիւյէ
ճէմնաթթրն զիւյիւմիւնիւ թահրիք իծտինքտէն սօնդրա՝ երնէ
սիղէրին գուճաղքնիտ տիւղիւ պխաքիւայ մը օշմալը, պունճա
սէնէլէրտէն պերիւ կէսրտիւյիւմիւղ սիւրէ թիւ գահր վէ հապտ-
րէթէ պէտէլ, սիղէրին գուճաղքնիտ վարրալ թալթիֆ մի իծմէ-
լի, հաշն. հնթմաա պու ալղունսուզ հալէրինիպի քապուլ իտէ-
մէյէրէք պիր գաթ տահա բրօթէսթօ իծմէկէ մէճպուր օշուպ
պէյան իտէրիլէք քի էվիլէա իծպէտնճա քիթապ վէսիլէսի իլէ
միլլէթին քաղէրինէ աթըրան իֆթիւրա վէ շէքալէրի իպթալ ի-
տիւպ թէ միղէմէք իլիւն ճահա իտէն քիմնէլէր քէնսաուրի պիլմէզ
քիլիլէր օշմայուպ միլլէթին էքսէրիէթի օշտուզի աշիքիւայ՝ վէ
թօփանըրն իմպարըն ճէսամէթի իլէ տէ իպտթը տըր, սանիլէն
Նոստագահ հաղրէթէրինին իլաննամէ սէտէ ճէմնաթթ քիլիսէ հէ-
քիւմէթինէ վէ Նոսաա գարշը հիւրմէթսիղիքտէ պունւունսյօր
ղիքրէ տախի սաֆիճէ պիր թէ գվիրսթ սըր: Միլլէթիմիլ քէնսաու-
տինինի քէք էյու թանըրալ Վիլիսիէ վէ Նոսաա վաճիպ օրն
հիւրպէթիկէտէ հիլ պիր վարթ գուսուր իծմէտիկի վէ իծմէյէ-
ճէք օշտուղի պէտիհի սիր, ճէմնաթթն էքսէրիէթի թէքաֆըն
տան օրն կէրէք սֆօզ վէ կիւրէք էտալըր Ենթընթէ մեզքիւ ի-
ծպըրմնճա մէքրուհ վէ ղէ մմ քիթապընը պիւր ֆիթաւր Ենթան-
լէրէ գարշը տըր, օնարա քի քիլիսէնին քապուլ իծպիղի սիր
ճէմնաթթ տիւղիւ Ենթիւ նաէ հէրէսիկա կէստիկիպ պէտնաթ
իծմէյէ ու թանգաթր քտան մնատա թէքրաք վէ թէքրաք ֆյան-
լէրնեօք իլէ քիլիպէէ իծաաթթաղ վէ հիւրմէթսիլ թէ օհմէթի
իլէ միլլէթի հիճպպ աթըրնաա պրապմապ իտէրլէր, սանիլէն
նէ ճէսարէթ իլէ ճէմնաթթա պէոյէ պիր իլան նէշը օշմնապիւ
լիսթ, տափանըն նիհայէթինտէ տարւ հէզինալլէր քիմէք օշտու-
ղու Չոմն Ենթիւնաէ պէլ ի օշմայուպ էսրաք քալըր իւմիտի ի-
լէ մի աճէպ, էյէր պէոյէ իտէ՝ մնալիւմ օշա քի ճշմարտութիւն
կիղի գալամազ, պա իտէսուս սուրը ժողովք հուղուրունտա:
Նօք ճէմնաթթ գանտըրմազ միւրապընա մէպնի իտէ՝ պու թէ-
րաֆտա տախի օլ մէքրուհ քիթապըն տարւ միւլէլ իֆիլէրի քիմ-
լէր օշտուղա՝ քր տույմաթր վէ գանմաթր քիմնէ քալմաթր: Նմո-
մէզքիւ քքիթապըն հէզինալլէր Տօն գապարթ տըր ալլա ճէմնա-

Թա իլան իթմէք պիր միլլէթի տէֆա վէ տէֆա սլտաթմաք
արդուսինտէն զայրու պիր շէյ տէյիլ տիր . զիրա պու պապտէ
իսքեաթ իտիճի քիֆայէթ միգտարը իսպաթլէր հէր քէնին
եէտինտէ տիր . իմաի օլ մահութ զէմմ քիթապը տարը քէնտու
րուխտաթընդլա , վէ քէնտու զիլ յիւմիւնիւզ վէ գալէմինիլ
տէն տէօքիւլիւշ օլտուղունտ եէտիմիլտէ օլան պոււնճա
իսպաթլէր պոււնճա շէհատէթլէր էլլէրմէյօրմու . սիլ քէն
տի իսմինիլի կիլլէյիւպ տէֆա Տօն գասպարօյու ճէմատ
թըն էօնիւնէ սիւրմէնիլտէն մէրամ , մահա միլլէթէ նիսպէթ
վէ միլլէթի զէվքէնմէք աէյիլմիտիր . պէօյլէ մի մէղաքընդը իճ
րա իթմէյէ միլլէթի էլլինիլէ ալաթ իտէրսինիլ . Առաքելական
Վ իբար ֆաղիլէթլիւ Վօնսինեօր հաղրէթլէրի օլ մահուտ զէմմ
քիթապընըն աարը սիլին մահսուլունուզ օլտուղունտ փէք հի
իսպաթ իթմէք իշիւն « պէշ ալթը քիշի կէթիլիւն օնլարըն հու
» զուրունտա հէր պիր իսպաթընը իտէյիմ » աէմիշ իքէն նիլին
սիւքիւթ իտիւպ կէրի տուրտունուզ վէ կիթմէտինիլ . պիր Ա
ռաքելական Վթու փոխանորդու սիլին իւլէրինիլէ իֆիթիլմ մը
իթմիշ օլույօր , հաշա . իլլա փէք տէ տօղրուսունու սէօյլէյօր վէ
պու տօղրուլուքտա տիւնեայա աքս իթմիշ տիր , պունլարը եա
լանճը չըքարաճար սիլ մի պուլունտունուզ , () Լ մէքրուհ զէմմ
քիթապը եաքմըշ օլտուղունուզա մէպնի իսիմլէրինիլ իւշ ալ
տան պէրիւ կաղէթալէր եէտի իլէ տիւնեայէ չալ օլտու . քի
թապը եաքան սիլ աէյիլիսէնիլ նիլին ալք ալքա քաթէն պիր
ճէվապ վիրուպ սիլ օլմատըղընդը տիւնեայէ իլան իթմէքտէն
հալա կէրի տուրուպ կէլէճէք վազըթլարա պրոպըրընըլ : Նի
լին ֆաղիլէթլիւ Վօնսինեօր իլէրօտան էօրնէք ալմայուպ օ
մէքրուհ քիթապը եաքանլէրի ալէնէն թահպիր իթմէյօրու
նուզ . նիլին Յրսուս Փրկիշ եկի զէցիսինտէ սիլին Վթու ալալը
նըզա ըէսմէն ճէմատաթ սիւալ իթտիկի հալտէ օլ քիթապը հիւ
մայէ իտիճի հարաքէթլէր կէօտտէրաի վէ սիլ տէ հալա կէօս
տէրմէքտէսինիլ , նիլին Վօնսինեօր իլէրօնուէն եաղը իլէ սիլէ էօյ
րէթտիլի մինվալ իւղրէ հարաքէթ իտէրէք , պիր քաշ տօղրու
վէ հալիմ սէօհպէթ իլէ ճէմատաթը պարըլքըրըլա վէ իթթիֆա
քա տալէթ իթմէյիւպ հալէն գաքույա արղուհալ վէ Հոմայա
մէքթիւպլէր իլէ միլլէթին էքտէրիէթինի տիւրլիւ իֆիթիլալէր
իլէ քիրլէթմէքտէն խալի օլմայօրտունուզ . ֆիլ վազը օլ մէք
րուհ քիթապը քէնտինիլ եաքըլ մէֆումունու Վէտաքան կի

պի թուժմուչ օլտուղանուղտան աշխրմիտիր, Սիգ պիթթագ-
րիս միլլէթին իշխան նասպ օլունտուղանուղ կիւնառն պէրու-
հիչ պիր էյու մէյվէ կէօսթէրմէյիւպ՝ վէ պիւ ագո միլլէթին կէ-
րէք միւթէպէրլէրի. վէ կերէք ճէմասթըն կէօզլէրի կէօրմէղ-
վէ գուլպէրի իշխմէղ եէրինէ գոյուպ պէհէր արղունուղու
հէր մէղաքընղը իճրա իթմէք իշխն օրթաղղը գյիլ ու գալէ
վէրմէտէն ֆէրաթ իթմէտինիղ. վէ օլ վէճհ իլէ սիղտէն աք-
տէմ կէլէն իքի ֆաղիլէթիւ Չօպանլէրին ըուհանի հէօքմիւ
ալթընտա ճէմասթըն պիր քսչ սէնէլք մուհապպէթ վէ ըու-
հաթ իլէ սիւրաիւղիւ էօմրիւ հէր քէսէ փէք չափուք ունութ-
տուրուրսունուղ, աճապա սէլէֆլէրինիղ վագթընտա միլլէթ
տինտար, վէ էյի, վէ հաղիմ օլուպ սիղին կիւնիւնիւղտէ մի
սէրաքապ ֆէնայա թէպտիլ օլտու. եօքսա մը սիղ սէլէֆլէրինիղ
ֆաղիլէթինտէն եատ օլուպ՝ պիր ճէմասթըն ըուհանի վէ ճիւ-
մանի իտարէլէրինէ գատըր քիշիլէր օլմատըղընղտան մը տըր.
իմտի պունու միլլէթին էքսէրլէթի էյի այըրա իթմիչ. վէ գան-
մըշ. վէ տիւրիւ տիւրիւ իսպաթլէրի սէ եէտինտէ օլուպ ճըշ-
մարտութիւն վէ արգարութիւն թանցան կերէք ֆաղիլէթիւ-
կիկղէցտիւնլարըմըղ վէ կերէք միլլէթ Սիւթէպէրանըն փէք
չօքլարը ճէմասթըն էքսէրլէթի իլէ պիր վիճուտ՝ Լիւթիւլլան
Լիւթիւլլան վէ ինսանլէրին հուգուրունտա սիղլէրտէն մուէպպէ-
տէն բրթէսթօ իթմէքտէ տիւրլէր.

5 Լուսաթ 1852,

Լիւթիւլլան.

Լիւթիւլլան Բաթիլի Դիւլիլի

Էսէրլէրի.

ՆՕԹԱ. Ղաղթթալէրէ տաիի աէրճ օլունան պու իքի բրթ-
թէսթօ նամէյէ նէ քիմսէ պիր հարֆ ճէվապ վէրմիշ, վէ նէ
տաիի պիր թարղ իլէ բրթթէսթօ իթմիշտիր. (նէ Սթամպուլտա
նէ Լարբատա) պունտան աշխրաք իսպաթ օլուք քի էրմէնի
քաթոլիկի միլլէթինին էն ալա վէ էն չօք գըմընըն իլհապլէ-
թիլլէ պու բրթթէսթօլար զուհուր իթմիշտիրլէր.

ՏԷՕՐՏԻՒՆ ՃԻՒ ԹԼՍՏԻԳՆԸՈՒ:

Սոնսինեօր Իլարոնուն մէքթիւսպէրի . քի խիթամը քէսալէ-
տէ այնիլէ տէրճ օլունմուշտուր :

ՊԷՇԻՆՃԻ ԹԼՍՏԻԳՆԸՈՒ:

Սոնսինեօր Իլարոնուն Թէֆթիշի շէրօի , քի խիթամը քէսա-
լէ տէ այնիլէ տէրճ օլունմուշտուր :

ԸԼԹԻՆՃԻ ԹԼՍՏԻԳՆԸՈՒ:

Օն պիրինճի Կզեմես սրբազան փափըն կիւնիւնտէ , փրօփա-
կանտա սուրբ ժողովքունտան վէրիլէն վճիռ տիր քի , անըն իլէ
Ըլլաճըն գուլու Սիիթար աբբահայր վէ շայիրտլէրի , հապարըն-
տա օլան իւք իշթիքէսպէրէ զալէպէ իթաիլէր :

ՎՆՃԻՍ

1718 Սեպտեմբերին երբի ալթընճը կիւնիւ ադաս օլունան
փրօփականտա սուրբ ժողովքա Սէճիսինտէն :

Շէրաֆէթլիւ ստատէթլիւ Տոն Թանասիոս դարտինալըն
Թադրիրի իւզրէ , պու անէտէք վագի օլան Թէֆթիշ վէ Թէ-
ճէսսիւս իլէ , սուրբ ժողովք շէրատթը քէպիտ իլան իսէր քի ,
սուրբ Ընպան կարգընտան վէ սուրբ Բենեաիկտոս Թաքիգնթըն-
տան օլուպ , Վենեաիկտէ Թէմէքթիւն իտէն էրմէնի կրօնաւոր-
արը , պու անէտէք հապարընտա սուրբ ժողովքա շէքվա գըլը-
նան մատտէլէրտէ գապահաթաղ պուլունտուլար :

Սուրբ ժողովք Թէքրար վճիռ վէրիւ քի , օ միաբանութիւ-
նուն մեծաւորու Պետրոսեան Սիիթար աբբահայրըն , վէ իլէ-
րիւտէ քէնտի յաջորդարընըն , պու կրօնաւորարը , քէնտի
տէօրտիւնճիւ ուխտլարը միւճիպինճէ արեւելք Թէրաֆլապընա
քարոզութիւնա կէճնտէրմէ կէ բուխսաթլարը վարտըր : Շու-
գատար քի էվլէլճէ Վենեաիկ նուիրակը հուզուրունտա Թէֆ-
թիշ գըլընալար , իլլա օ մատտէլէրտէ քի հերձուածողար ու գ-
ղափառ տինին ճլմարտու թիւնլարընտան այրըլըլար , տիէր պիր
շէյ իլէն տէյիլ :

Վէ կէրէք եպիսկոպոսար վէ կէրէք առ աքելակի ին վերարար
պաւլանան թէ մէրէ կէլաիքլէրինտէ սուրբ ժողովքուն ուսու-
լինէ թաթապիւզէն , օ միսիւիւ եպիսկոպոսարտան վէ առաքե-
լական վերարարտան , հիշ օլմնդ իսէ եաղը իլէ միսինարլըզա
լապըմ կէլէն իշխանութիւնլարը մաթլուպ իտէլէր , է կէր ուզագ-
լըք մուխաթարա , պէօիւք պիր մէշագգաթ վէ սայրը քապուլէ
շայան պիր սէպէ պլէ քէնաիլէրի պիզլաթ կիտէ մէզլէր իսէ : Ըն-
ճագ շիմոիքի հալսէ չ միսինարլըրլարընը իճրա իթսինլէր , վէ
մագպուլ օլսուն :

Եօգարտա զերր օլքանան կիւն վէ սէնէտէ , թմաւան վէրիւ
միշ տիր :

ԺՕԶԵՓ ԳԱՐՏԻՆԱԼ ՍԱԳՐԻԲԱՆԹԻ ՆԱԽԱԳԱԷ

Գ . Ա . ԼԱՐԻՍԱ ԱՐՔԵՓԻՍԳՈՓՈՍՈՒ ԱՏԵՆԱԳՊԻՐ .

ԵԼԵՏԻՆՆԻ ԹԱՍՏԻԳՆԱՍԻ :

(Ս)ն տէ օրտիւնճիւ Իէնեգիկոոս սրբազան փափ , քէնտինէ
կէ օնտէրիլէն միւզէյիէն , վէ էրմէնիճէ պիր Լստուածաշունչ
քիթապը իշիւն Սիւթար աբբահայրա թէշէքքիւր իտիւպ Սը-
իսթաքիւն կրօնաւորլարըն մէյլէլի քարողութիւնլարընա Ծե-
վամ իթմէլէրի իշիւն զայրէթ վէրիւ :

ՕՆ ՏԵՐՏԻՆՆԻ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ՓԱՓ

Սէվկիւլիւ Եվանըմըզա սէլամ վէ առաքելական օրհնութի :

Փրօփականտա առնէնպպիրի ֆագղէթիւ Սնտինե օր վասէ-
թասըլա թէրաֆըմըզա հէտիւլի մէրիւ օլարագ կէ օնտէրիլէն
Լստուածաշունչ քիթապընը գապուլ էտիպ զայէթ մագպուլի
միլ օլմուշտուր : Վէ պու պապտէ մախսուսճա սիզլէրէ թէշէք-
քիւր իտիւպ . քէլալիք կրօնաւորլարընըն մէյլէլի քարողու-
թիւնլարը իշիւն տախի իֆրաթ թէշէքքիւր իտէրիլ , վէ ճիւմ
լէսինի փէտէրանի մոհհապպէթլէ գուճալլայլալ , առաքելական
օրհնութիւնու մուզն վէրիւիլ կէրէք սիզլէրէ . վէ կէրէք քեաֆ-
ֆէի միաքանլարընըզա :

Թմաւտան 22 պէպրտեմբեր 1742 թարիխլէ վէրլմիշտիր :

ՄԻՔԻՐՈՒՆՃԻ ԹԼՍՏԻԳՆԸՄԻ:

Սուրբ տթուտ շէրվա օլունան Արիթարեան կրօնաւորաբը վէ քիթապարընըն փա-
բա շըգարան վճիւլէր վէ մէքթիւպէր :

Փրօփականտա սուրբ ժողովքունուն գարտինալ նախագահը
թէրաֆընտան, սուրբ Ղազար վանքընտա միթարեանլարըն
պատմախանէօինտէ պասըլան պաղը քիթապարըն թէֆթիշնէ
տայիր եաղըլան մէքթիւպիւն թէրճիւմէսի տիր :

Փաղիլէթիւ սէմահէթիւ էֆէնտիմ:

(Լէոնց արբահայր) :

Լէշէն սէնէ նիսան 27 թարիխիլէ սուրբ ժողովք թէրաֆըն-
տան սիղէրէ եաղըլան մէքթիւպ իլէ պէրապէր կէօնտէրիլէն
փուսուլա տէրունինտէ իսիլէրի պուլունան քիթապարըն, պուն-
տան պէօլէ եինէ օ սուրբ ժողովք թէրաֆընտան թէֆթիշ վէ
թէճէսսիւս գըլընմաուգճա, Սիթարեան կրօնաւորլար թէրաֆըն-
րինտէն, թէրար պասըլմամալէրի էմր իւ թէմպիշ գըլընմըշ-
տը: Իմտի պու անէտէք թէֆթիշ գըլընան քիթապարը սէրիան
պէյան իտէրիմքի պունլար տըր: Սուրբ Լափաճաճիւ Էօրիւլարը
Իլէրիլէ Ռաֆիլէ Լալար: Չամիշեան 2. Սիքայէլին իշի. պիր ալ-
լէֆ ֆաթիլէ- Լէֆէիլէ- Լալար Լալարեան 2, Սիքիլէն էրմէնիճէ
ալիարհաբար վէ իլիարճէ Լափաճաճիւ Լալար Փափասեան 2. Իքնատիւ
սուն: Պու քիթապարտա ուղղափառ վարդապետութիւնա գար-
շը հիշ պիր շէյ պուլունմատըլընտան, պունտան պէօլէ պասմա
իթմէլէրինէ սիլին Սիթարեան կրօնաւորլարա բուխասթ վէ-
րիրիլ: քէզալք փուսուլատա պուլունան ախէր քիթապարը
տախի պասա պիլիլէր, բուխասթլարը վէրիլմիշտիր :

Բոմա փթփականտաընտա 6 յուլիս 1816 :

ՓԱՉԻԼԵԹԼԻԻ ՍԵՄԱՀԵԹԼԻԻ ԷՖԵՆՏԻՄԻՆ

Լ, ԳԱՐՏԻՆԱԼ ԼԻԴԻԱ ՆԱԽԱԳԱՅ

Յ. Մ. ԳՈՒԱՐԱՆԹԱՅԹԻ ԱՏԵՆԱԿՊԻՐ:

Փաղիլէթիւ Ասմահէթիւ էֆէնտիմ:

(Լէոնց արբահայրա)

Արբազան էֆէնտիմիլ եէտինճի պիոս Փափ հաղըթթէրի,
ուղղափառ Լըմէնիլէր պէնինտէ զոհուլա կէլէն մէզհէպ մա-

րողալարը վէ իտտաալարը խապէրինի չալըպ , գալըինտէ պէ ցիւք
աճը վէ թէէսիւֆ հաարը օլմուշտուր . պու գիւր իւ գալ վէ մա-
րաղալարէ ուսպէպ օլման խուսաղալարն պիր պաշլըճաար տախի ,
Յովհաննէս իմաստասէր () ճնէցի աէնիլէն շախաւն , վէ ընդդէմ
Երեւոթախաղ թապիր օլունան քիթապընըն նիւա վէ միւճաաւ-
լէսի օլուուղունու իշիտէրէք . պու սէպէպլէր իշիւն գալէմէ ա-
լընպէպ քէնտիսինէ թաքաիմ օլունան քիթապլարըն թէֆթիշի-
նէ քէմալտըքգաթ վէ ինթիմամ իլէ պապըլմապուա օլտուն , քէն-
տիսի չիմնիտէն պու մասաէ հաքգընաա քէտալի սիճիլի պէ-
յան խլէմիշտիր :

Իմոթի պու տալա քէմալը տըքգաթլէ րույէթ օլունաարաք ,
թէֆթիշ մէճիսի շէրիֆի երվանընա տախիլ օլան սէմահէթլու
գարտինալէրին րէյ վէ րիւսարիլէ . սրբաղան քահանայապետ
26 մայիս 1819 թարիխինտէ , ֆէթանէթը ճէլիլէսի իլէ գարար
վերիւպ շու վէճհիլէ վճիւ վէրմիշտիր :

Պիրինճի : ընդդէմ Երեւոթախաղ քիթապընը եաղան Յովհան-
նէս իմաստասէր () ճնէցի , վէ մանապկերտ մէշվէրէթինին րէ-
իսի տիկէր Յօհաննէս , իքիսի պիր առամ մը տըր աճապ , պու
մէսէլէ , Էրպապը քիթապըն շէրիաթընա իհալէ օլունասուն :

Եքինճի : 1816 սէնէսի Վէնէտիտէ պասըւան պու քիթապ ,
սէրպէսթ պըրաղըլաճապ արը : Վէ սրբաղան քահանայապետին
պու վճիւի , սթամպօլտա միւգիմ առաքելական Վէ իքարա , վէ
Լյւմէնի քաթալիլէրին փիսգապաղունա վէ սայիր լաղմ կէլէն-
լէրէ պիտիլիլմէք իւղըէ Էմր օլունմուշտուր :

Իմոթի սրբաղան փափըմըղըն Էմրինէ մուվաֆաթաթ իտէրէք ,
պու վճիւտէն պիրէր սիւրէթ շէյ եօգարտա վիքրի կէճէն վիւ-
գապ վէ փիսգոպա ճէնապլէրինէ կէօնաէրմիշիւղ , վէ զայէթ Էլ-
զէմ պիր մատտէ օլուուղունաան պիր սիւրէթի տախի թէրա-
ֆընըղա իրաւ գըլընմըշտուր :

Իմոթի մէմուլիմիղ տիր քի , սիւլէր տախի Էօթէսէն պէրիւ
մէլուֆ օլուուղունուղ տիրայէթ վէ ֆէթանէթլէ , վէ սիւլէրին
միւսաիպ կէօրտիլիւ վէճհիլէ ճահա իւ զայրէթ իտէքսինիւղ
քի , իքի թէրաֆըն զըտտիլէթինտէն տախի պիր մարաղա զու-
հուր իթմէտիքտէն մատա ուսըլուլուգ վէ հաղմիլիլէ Վէմա-
հէթլու չօպանըն սէսինի իշիտէրէք , սրբաղան քահանայապետին
արղիւ վէ Էմէլ իթալի պէ ցիւք մաքսէտէ վապ օլալար , քի
պաշգա պիր շէյ տէիլ իլլա , սուլճ վէ իթիլահէթին իպգաար ,

Իրմէնի Կաթողիկոսու վէ ընդդէմ երևոյնաւորաց զիւրազմ Դեմէնի Զովհաննէս (Ճնեցի իլէ, մանազկերո մէշվէրէթինի թէրթիպ իտէն տիկեր Զովհաննէս, աճապ իքիսի պիւր առամ մը տըր: Պու մէսէլէ երպապը վուգուֆուն շէրիաթընա իհալէ օլունսուն: Ընծադ զիքրի կէշէն քիթապ 1816 սէնէ սի Վէնէ տիքտէ պոսըրըր սիւրէթ իւզը սէրպէսթ պրազըրըն:

ԵԵՏԻՆՃԻ ՊԻՈՍ ՓԱՓ

Չարչամպա 26 Մայիս 1819

Արքայան Էֆէնտիմի, զիյրտէ իմզամըզ օլան Ընաջիկայ լուծ ֆէն, հուզուրունա ապուրունտուզու հալտէ Ումուսի թէ ֆթիշ ճի Սէմահէթիւ գարտինալ Էֆէնտիլէրին շէրաաթընը ֆլ օզտէն կէ շիթէրէք Եօզարտա եազըլան վճիռի իթա իլէտի, վէ Էմը իթաի քի, պու վճիռ քրօքալանտա սուրք ժողովքունուն էլի իլէ սթամ պօլա ապուրունան տուքէլան վիքարըրա վէ սուրք ժողովքուն միտտիպ կէ օրաիւսիւ սայրը զաթըրա տախի կէ օնալ իլիլին:

Փ. ԹՈՒՐԻՕՉԻ ԱՌԱՋԻԿԱՑ

ԿԱՄԻԼԼՈՍ ՍՊԱՐՉԻԱՆԻՍ

ԹԻՖԹԻՇԻ ՇԵՐԻ ՄԷՃԼԻՍԻ ԱՏԵՆԱԲԻՐԻ

Պաղիլէթիւ, Սէմահէթիւ Էֆէնտիմ:

(Ըգոնց Ըբբահայրա)

Թէ ֆթիշ շէրիֆ տիվանը. Սիթարեան կրօնաւորարուն քի թապըրընը պիւրէյիճէ թէճէսսիւս վէ թէ ֆթիշ իլէտիքտէն սօնըրա, յուլիս այլն օն տէօրտիւնճիւ կիւնիւ, Զ Սիբայէլ չամիլէանըն Կարըրըր Իրմէնի Թարիխի հագգընտա սիճիլինի քէսմիշ օրնալէ Թէ ֆթիշ յուրք աթոռա իհալէ գըրնան քի թապըրա ֆէ վէ ճիլէ աճէլէթէն տէվամ օլունտուզու նու, վէ ուզըպիաւ Իրմէնիլէր պէյնիւտէ զուհուրա կէլէն գիլ իւ գալ վէ մէզէն պ մարազալըրընը օրթատան գալգամասընա նէ կէօնէ ճահո իւ իգտամ օլունտուզունու պէյան իթմէք իշիւն, սիճիլին պիւր սիւրէթի տախի թէրաֆընըզ կէօնտէրիլիշ տիւր: Իմուր նք աթոռա կէօսթէրտիլինիզ էվապըք իթաաթընտան էմիս օլա

րադ , թէ զայիւտիւ է օմրիւ ի գպարինիդ ի շին տլահա տուա
ի թմէքտէյիմ :

Բօմա բրօբականտասընտա . 31 յուլիս 1819

ՍԵՄԱՀԵԹԼԻԻ ԵՓԵՆՏԻՄԻՆ

ԽԻԻԼԻԻՍԻԵՍԻՐ ՊԵՆՏԵՍԻ Ե . ՓՕՆԹԱՆԱՆԱԿԱԿ

Կ . Մ . ԲԵՏԻԶԻՆԻ ԱՏԵՆԱԿՊԻՐ :

ՎՆԻՌԻՆ ՍԻՐԻԹԻ

Իշտու 1819 սէնէսի յուլիսին 14 իւնձիւ կիւնիւ . Հռովմէ-
ական քիլիսէսինին ումումի թէ քիթիչէրի Ամահէթիւ գարտի-
նալարն մախտուսճա պու խուսուս իշին թային օլտուգ-
լարը , վէ միսէրվա սուրբ աստուածածին վանքընտա ագտ օլան
սուրբ Հռովմական , վէ ումումի թէ քիթիչ շէրիք մէճիսին
տէ , Սիւթարեան միաբանութիւնտան , չամիչէան Հ . Սիբայէ-
լին , 1784 , 1785 , վէ 1786 սէնէլէրինտէ 3 ճիւտ օլարագ պաս-
տըրորը Լըմէնի թարիխի թէ քիթիչի միւղաքէրէսի օլունարագ
միւլարալէյհիւմ սէմահէթիւ գարտինալէր սիճիլ քէստիլէր քի
օ թարիխ քիթապը , հիչ պիր վէճհ իլէ դատապարտել օլմայա-
րագ սէրպէսմէլէ պրաղըլաճագ տըր :

Ելլահըն լութիւ քէրէմիլէ եէսինձի Պիոս սրբազան Փափ
հազըլէթլէրինէ պու վճիւ , մէճլիսի շէրիքի մէզպուր առաջի-
կայսը սէմահէթիւ Կարտինալ Էֆէնտի ֆէրաֆընտան արզ վէ
իֆատէ օլունտուգտա , Սիւլարալէյհ Էֆէնտիմիլ տախի թաս-
տիգ իլլէմիշ տիր :

ԿԱՄԻԼԼՈՍ ՍՊԱՐԶԻԱՆՈՍ

ՄԵՃԼԻՍԻ ՇԵՐԻՓԻ

ՈՒՄՈՒՄԻ ԱՏԵՆԱԿՊԻՐ .

Հ. Սիրապետէ (Լեզերեան Սիրապետեան կրօնաւորուն ճահող
ու իգտամայէ Լորմէնիճէտէն Լայտինճէյէ Թէրճիւմէ օլունմունչ
վէ պազը իյզահաթ իլէ տօնանըմըշ, գայսերիլ Լըսերիոս Պամ-
փիլիս նամ փիսգոպոսըն իբի ճիյո Թազվիմի վէգայի քիթասոր
օլան հէտիլէի մերիլէիլըն լութֆէն Կնփիլզաէ գապուլէ շայսի
օլըզըլունաքան տոլայը սեպտեմբեր 3 Թարիկիլէ Եազարզընըզ Թե-
շէք քիւրնամէ բօմպտա Վ Ենէտիկ Սիրապետեանը վէքիլի Փալի-
լէթիլ Զ. Ստուռէ Զախլախեան վաչէթալիլէ Եէտիլզէ վասլ
օլտու : Վ Կ պու մէքթիլզլիլզէ սերիան ճէվապ վէրէրէք, խու-
սուսիլէ իֆրաթ մէքթէպէ պիլլէր մէմուռն վէ միւթէշէքքիւր
օլըրուզ սիլզէրտէն քի, պէօլէ պէօլիւք ազըլ վէ մարիֆէթլէ
ճալըշըլըզ մէքտանէ կէթիլիլէն մէշհուր պիլ քիթասպը պիլզէրէ
հէտիլէ իթմէյէ միւրատ իլէմիշիլիլ Իմտի պու գարտաշըզ
ալամէթիլի կէօթէրմէնիլ իլէ, գալպիլիլզէ Թէշէքքիւրիւնիւ
սիլզէրէ պէյան իթմէյէ վէտիլէ վէրտիլիլզտէն զայէթ
իւլ զայէ մէմուռնիլէթիլիլ հպսըլ օլմուշտուր, վէ մէքթիլպի-
նիլզաէ մէմուր օլան հիւրմէթ վէ տիանէթ իգարալէրիլիլզի, քե-
մալը իշթիազը տէրունիլիլզէ գապուլ իտիւպ, առաքէլական
օրհնուիլմուզը, գալպտէն վէ իֆրաթ մուհապէթլէ սիլզէրէ
իթա իտէրիլ :

Վ Էրիլաի Բօմատա, պէօլիւք սուրը Լստուածածին վան-
քընտա : 18 սեպտեմբեր . 1819

Վ Է քահանայապետիլիլզիլ Երմիշի սէնէսինտէ :

ԵԵՏԻՆՃԻ ՊԻՈՍ ՓԱՓ

(Սէմահէթիւ Էֆէնտիմ : (Լգոնց աքբահայր)

Սիրապետեան միաբանութիւն քիթասպարընըն զայէթ միւշ-
քիլ վէ զայէթ Էլզէմ օլան Թէֆթիլիլ ճէրիսի իշթէ նիհայէթ
իսթամ պուշտու : Իմտի լազըմ կէլէն սիճիլլէրի իլան իտէրէք,
ամմէնին գալպիլիլ արզըլ օլընտուզըլ վէճիլլէ քահէթ իտէր,
վէ ուղղափառ Էրմէնիլէրի պէնիլտէ զուհուրա կէլէն մարազա
իսթիլլալ, վէ գարմագարըլ միւճապէլլէրի մէն իտէրիլ : Իմտի
Թէֆթիլիլ շէրիֆ ուլըլ տիլանը, քէմալը աիլայէթլէ պիլ Էյի
Թէճէստիւս իլէ տիքպէն սօզըա, քէնտիլնէ վէրիլլէն տէֆթէրտէ

պուլունան, վէ զեյրտէ խմբէրի եաղընն քիթապար հագ-
գընտա օլան վնճիռնի շու վէճհ իլէ պէյան իթմիշտիր, վէ
միւնտիպ կէօրմիւշտիւր քի երմէնիճէ օրացոյց վէ փօնացոյց երմէնիճէ
ասպր-աճաղ-նէ 1805 ծաղիլ վէ վարս սրբոյ : Սէկն-թիւն իղլիցն պօղոսի .
Սէկն-թիւն Հայկական շարակնայ . վէ 1811 տէ Սէնէտիկտէ պաւ
պղան ծուա , քի Հաւատով խոստովանիմ թապիր օլունան .
քիթապարըն ճիւմէսի , սերպէսթճէ վէ հէր փահալմէ նէշը
օլունուպ օգուսուշար , վէ պու անէտէք վագի օլան վճիռլէր
լէ , օնպարա իլիշիք օլմայաճաղը պէյան օլունսուն :

Սրբազան փէտէրիմիզ եէմինճի Սիոս հազընթլէրի , պու վը-
ճիռէ քէնոսի րէյ վէ րիզանընը տախի վէրմիշ օլուուզունտան ա-
նըն պիր սիւրէթը միւթէպէրէսի թէրաֆընըլա մախի կէնոնէ-
րիլիշ տիր քի , միզէրին սրբազան քահանայապետ էֆէնտիմի
զին ուլա սիճիլլէրինէ տէրքեար օլան թէքմիլ իթանթիւնիլլէ ,
քրիստիանճա խաղաղութիւնու նէ գատարան վախիւնիլի , սալիհ
քրիստիանշար պէյնինտէ տայիմա հիւքմիւ օլաճագ վէ գարոմնշ
մուհապպէթի իպգանսընա նէ գատար խահէչկէր օլուուզունու-
զու ճիւմէյէ ան վէ պէյան իտէրիզ :

Իմսի թէզայիմի էօմիւր իգպալընըլ իշիւն ալլահա տուա
իտէրիմ :

Բօմա բրօքականտասընտա . 15 յունիւար . 1820

ԽՈՒԼՈՒՍԳԵԱՐ ՊԵՆՏԵՆԻՉ

Յ . ԳԱՐՏԻՆԱԼ ՓՕՆԹԱՆԱ ՆԱԽԱԳԱՀ

Ճ . Մ . ԲԵՏԻՉԻՆԻ ԱՏԵՆԱԿՊԻՐ

Բէրշէմպէ . 1 դեկտեմբեր . 1819

Ալահիթալլաթֆու քէրէմիլլէ եէմինճի պիոս Սրբազան վապի
էֆէնտիմիզ Սէճիւսի շէրիֆտէ առաջիկայ պուլունան Սէմա-
հէթիւր գարսինալը , միւքեալէմէպէ տիյնէյիւպ Սէմէճիւսի
մէզպուրա միշշապիր օլան Սէմահէթիւր գարտիւնալընը գու-
րալընընը կէօրմիւշ եանի , օգոստոս այլն բէրշէմպէ կիւ-
նիւնտէ , երմէնիճէ օրացոյց վէ փօնացոյց հագգընտա , վէ օգոստո-
սուն 26 սը տիկէր բէրշէմպէտէ , աւեթիքեան Հ . Վաբրիէլիկ
պօղոսի իղլոյ Սէկն-թիւն քիթապը հագգընտա , վէ Նէրսես շնոր-
հալիկին Հաւատով խոստովանիմ տուաար հագգընտա , վէ պու-

սէնե 15 չարշամովն կիւնիւ եինե աւետիքի ան վարդապետին, Դարական Բացարդոնիւն քիթապը հագգընտա վէ աւգերեան վարդապետին, Սիբոյ վարչ վէ ծառի վարոյ քիթապը հագգընտա, օլան վճիւլէրի րայէթ իտէրէք, եմր իթտի քի պու անէտէք օլան թէֆթիշէրէ նապարէն պու քիթապլարըն ճիւմլէսի սէր պէսթ պրաղըլսըն :

ԿԱՄԻԼԼՈՍ ՍՊԱՐՊԻԱՆՈՍ
ՄԷՃԼԻՍԻ ԹԵՖԹԻՇ ԱՏԵՆԱԴՊԻՐԻ

U. 6.

Ֆազիլեթիւ Սեմահեթիւ էֆէնտիմ:
(Լէոնց աբբահայր)

Հէր քէսին մուհադգագ տավարարնը քէ մալը մուհապպէթ-
է տիյնէմէքտէ օլան սուրը ժողովք, 16 սեպտեմբեր 1815 սէ-
նէսի թարիխիլէ, Սիւրթարեան միաբանարարնը պատուգլարը
վէ սաթարգլարը քիթապլարա, վէ օ Սիաբանարարն միտիոնարը-
լա կէ օնտէրիլմէսինէ տայիր ցլան ձ մէքթիւպլէրիմիլին կէրիւյէ
ալընմատը իշիւն մէվքիւր Սիւրթարեանարարն Ռոմատա լոտհա-
նուր վէքիլէրի 2. Սանուէլ շաիջոխեան վարդապէտին արզ
վէ թէքլիֆի գապիւլիսիլ օլուպ մատամ քի պսւ մէքթիւպլէր
հանկը տավա իշիւն եւալըլպ վէրիւմիշ իտէ օ տավար քէսիւ-
միշ վէ պիթմիշտիր, վէ մատամ քի սոնրը ժողովք տախի շէք-
վա օլուհան քիթապլարն շերաթընը կէօթիւպ պիթթիւլիշտիր,
զէքր օլուհան մէքթիւպիւն եատագլարը տախի իրթամ պու-
մուշ վէ հէր պիր շէյ էսկի հալմէն կէլմիշ վէ տավա թութու-
մազտան էվէլ պուլունտուղը հիլէթէ կիրմիշ սէմէք օլուր,
սուրը ժողովքուն ինտիստէ: Հու գոսար քի սուրը ժողով-
քուն էսկիտէն վէրտիլի էմրէր վէ տիժիլէրին հիւքմիւ պաթըլ
օլմայարագ, կրօնաւորարարնըլ տայիմա անլէրէ մուվաֆադաթէ
հարէքէթ իտէճէք տիր: Իմտի սուրը ժողովքուն հագգանիլէ

Պաղիկ թիւ սէ մահէ թիւ է ֆէնտիմ :

(Դոնց աբբահայր) .

Կերէք սրբազան փառ է ֆէնտիմիդէ , վէ կերէք պիղէրէ ուղին եազարղընը մէք թիւ պլէրէ , վէ ընդհանուր վերլինիդ . Սանուէլ ջախջախեանըն արիպէսինէ ճէվապ օլարապ պէյան իւ տէրիմ քի . օ քեահատարա տալի օլան թէ ֆթիշէրին քեաֆֆէ սի իիթամ պուլմուշուր , վէ օլ վէճհ իլէ , կերէք թէ ֆթիշի շէրիֆ մէճլիսինին , քէնտինէ իհալէ օլունա էվրապ հագգընտա , 1819 սէնէսի քէտալիսի սիճիլէրին սիւրէթի , վէ կերէք կէչէն սէնէ , պու ումուսի տուր Ժողովքուն եանի 1821 յուլիս 9 ունտա վէրալիսի գարարլարըն պիւրէր սիւրէթի սիղլէրէ տալի կէօնտէրիլմէսի թէնսիպ գըլընմըշուր : Իմոսի իւզէրլէրինէ թաստիպ մէօհիւրլէրիմիդ վաղ օլունարապ , պու մէք թիւ պիմիդին տէրու նինտէ օ վճիւլէրին վէ գարարլարըն սիւրէթէրի կէօնտէրիլմիշ տիր : Սրբազան փէտէրիմիդ , պու իլթիֆաթը սիղլէրէ պէջիւք պիր թէտէլի տոտո իտիւպ , մէմուլ իտէր քի պու խուսուս սիւզին միաբանու թիւնուսուզուն կրօնաւորլարընա աղիմ պիր զոյրէթ օլուպ , քէնտի իւջարէլէրինէ իհալէ օլունան ճանլարըն էւ լիսինէ սալէհ պիր զայրէթ վէ հալէպէ չալըջըրար , վէ հէր էի էրմէնիլէրին տէրպէննտէ , քրիստոնէական մուհապպէթ էսէրիւնի ալէվլէնտիլէրիլէր . իմոսի թէզալիւտիւ էօմիւ իգպալինիզէ տալիմա տուսլէր իտէրիմ :

Իմա բրօքականտարնտան , 12 յունիս 1822 :

ԻՌԻԼՈՒՍՔԵԱՐ ՊԵՆՏԵՆԻՉ

Կ . ԳԱՐՏԻՆԱԼ ԳՕՆՍԱԼՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԵՔԻԼԻ

Կ . Մ . ԲԵՏԻՉԻՆԻ ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ

ՏՕԳՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ԹԼՍՏԻԳՆԼՄԷ

Եւսիսո Վ էնէտիկ սաբք քիլիսէսինին նիզամաթընա , վէ ֆաղիլէթիւ վէնէտիկ եկեղեցականլարընըն Տօգուղ թարիպաթընա վերլիմիշ օլան բուխսաթ վէ իմթիազաթընա մալիւմաթլէրի օլ մայան քիմէսնէլէր իչիւն պէյաննամէ :

Կեկեղեցականլարըն պու թարիպաթըրք փէք էսկի վագըթլարտան պէրիւ վէնէտիկ շէհրինտէ իհտաա գըլընմըշուրլար : Վ է

կէօրինելու քի պուշարարն իւր միւճիտի , վէ հիշ օրմազ իսէ իւր
խաթըրա կէթիրենի , 977 թարիխինտէ , պիրինճի սուրբ Պետ-
րոս (Սպօլօ նամ Վ Ենէաիկ Տօժու օրմուշտուր : Վ է օ վազրթ-
շարտա փագաա նու իս պուլունան Սահօրնինօնուէն Եազարըր իւզ-
րէ , իւրին իլէրիլաւ Թարիգ աթըրնտան պաշանըմըշտըր : Պու Ե
կեղեցածիմա թարիգ աթըրն հիւանիւ նիզամա Էտիսպի 1117 թա-
րիխինէ , օ լու Վազի օրմուշտուր , Եանի իւր թարիգ աթըր Սի-
քոյէլ հրշտահապետ քիլիսէսի Եաբըրըր Էսնատէ , օ իամի
Շէրիֆէ վէ օ քիլիսէսէ նիզամ թաճթընա Էտիսպ գըրնմըշտըր :

1130 սէնէսի , սուլը Բաուաճաճին քիլիսէսինտէ պիր պաշ-
գա թարիգ աթ տահա իհտապ օլտու , 1145 սէնէսի պիր իւչիւն
ճիւսիւ տահա Սանթա Սարիա Փօրմօզա քիլիսէսինտէ , վէ
տէօրտիւնճիւսիւ Սանթա Լըմազարա վէ Փօրթունաթօ քիլիսէ-
սինտէ իհտապ օլտու : 1192 թարիխինտէ , Սէպաթիանօ Չանի
նամ Տէօժէնին վաթիէթնամէսի իւզրէ , պիրի սան Սիլվէսթօրաա
վէ պիրի սան Լուգատմ օլաքազ իքի տահա իհտապ օլտու , օն իւ-
չիւնճիւ տէհրին իւր սէնէլէթինտէ Եէտինճի թարիգաթ պաշա-
ճըպ , սուրբ սուաբիւրց թէսիկէ գըրնտըր , վէ Եինէ օ տէհրին
նըսփընտան Էվիլէճէ , սէքիլինճիսի տախի սան Գաղիանօ իամի-
նէ իհտապ օլտու , վէ նիհայէթ մօգուզ դան հրէշտակարն
խորհրդաթըր մանասընա կէթիրմէք իւզրէ , սուրբ Փրկիչ քիլի-
սէսինտէ , վէ Փրկիչ թարիգաթը իմալիկէ պիր մօգուզունճա-
տահա 1291 սէնէսի իհտապ օլտու : Իպթիտատէ պօճկարրն
հերպիրինտէ օթուզ ալթըշար քահանայ վար ըտը , սօղրատան
25 է Էնաի , շիմօի 21 տիր :

Պու թարիգ աթ տախիլ օրօն քահանաթըր իւչ սընըֆա թագ-
սիմ օլուննուշտաւըրա պուշարա , իւաիլ «ընճ , Կի «ընճ վէ
պապիլ թէսիկէ օլունուր : Շէր սընըֆըն ըէիսի պիր պաշ փու-
փաա օլուր քի , մէսնէտի Էօլունճէտէք իլ զէրիկտէ գալըր , ան
տէն սօղրա Սասարօ տէնիլէն կէլըր քի շիմտիլէրտէ հէր նասը-
սէ աաթիկայ տէնիցօր , պուշարտան մատա չիէ հէր սընըֆաա , ի-
քի նափի , պիր նօթար վէ սալըր Էվսաթ մէմուրլար տախի պու-
լունուր : Շէր պիր թարիգաթտան պիրէր տանէ պարազ , Եա-
նի մօգուզ պաշ փափաա , մօգուզ առաջիկայ վէ մօգուզ նազիկ
պիր Եէրէ կէլիլքէրի հալտէ , օ մօգուզ թարիգաթըն մէճիլի
ումուսիսի վէ քէպիրի տէմէք օլուր , վէ պուշարմէթ ճէմիւիւ
պիւթիւն վէնէտիկ Եկեղեցականպըրնըն թէճէմիւիւ տէմէք օ

լուր : Իւջ սէնէտէն իւջ սէնէյէ տէյիշիլմէք իւզըն , իւջ պաշ
փառաս , վէ իւջ նապիւ (պէօյիւք նապիւ տէնէնէյէր) պիլլըքտէ
րիստէթ մէսնէտինտէ պուլունուրլար , վէ պաշլըճա իշլէրի
պիւլթիւն թարիգաթըն մասրահաթլարընր բույէթ իթմէք տիր :
Մնճադ պուշլարըն քբէստիյի շէրասթ , վէ վէրտիլէրի գարար
թէպտիլ գապուլ իտէր , կէրի տէօնմէզ շէրասթ վէ գարար
պիւլթիւն թարիգաթ մէմուրլէրինին իւջտէ իքիսինին լէյի պիր
եէրէ կէլտիյի հալտէ օլուր : Մնճադ պիր մաստէտէ պիր մարա-
զա զուհուր իտիւպ , լէյիէր տախի թամ իքիյէ պէօլլէնտիւլիւ
հալտէ , պիւլթիւն ումուլի մէճլիս թօփլանլու օ մատտէյէ պիր
հաքիմի մուլթադ վէ գաթի ինթիհապ իտէպիլիր : (Պու վճիւ
1596 սէնէսի 30 ապրիլ թարիխիյլէ սուրբ ժողովքտան վէրիլմիշ
տիր) հէր պիր գարար Գըրասըր վէ նիզամիլյէ մախսուս Միւնադը
պիր մարիֆէթիլյէ գայա օլունուր , վէ իրատ մասրաֆ տէֆլէրի
տախի Ռաֆի մարիֆէթիլյէ թուլթուլուր :

Պու հաքիմի մուլթադ վէ գաթի մէմուրիէթինէ , իգթիլա իթ-
տիլի հալտէ մէճլիսի ումուլի . էքսէրիա Վէնէտիկ բաթըրգի
պուլունան զաթը ինթիհապ իտէր : մէսնէտինէ ճայիւ օլան բայ-
էթտէ գուսուր իթմէմէք իշիւն : Պու ճիւմլէ քիմի իսթէրսէ
ինթիհապ իթմէյէ աջըգտան ըուխպաթը տախի վարտըր , նասը
քի 1647 սէնէսի , պու մէմուրիէթէ կիրիտ Լպիսկոպոսունու
ինթիհապ իլլէմիշտիր : Պու հաքիմի մուլթադ վէ գաթի հէր
քիմ օլուր իսէ օլուն , մէմուրիէթինի քէնտիսի պիլլաթ իճրա
իտէճէք տիր , վէքեպլէթ գապուլ իթմէզ վէ քիմնէ , վէ 1465
սէնէսի 15 մարթըր գարարը իւզըն պատրիարգ վիգարը տախի ,
պու հաքիմէ վէքիլ օլամադ : Սուլթանադէն թարիֆ օլունան
մէզքիւր թարիգաթլարըն վէ մէճլիսի ումուլիսինին պու հու-
գուգ վէ իմթիազաթլարընր տէօրտիւնճիւ Պօղրս սըբազան փափ
հազընթիւրի պիլմիշ վէ թանըմըշ տըր , վէ 1558 սէնէսի սեպ-
տեմբեր 11 թարիխիյլէ եազտըզ վէ ՚ի Ռայնէ առաքելական աթոռայ
լաֆղըյա պաշլանան պիր գըլթա կոնդակ իլէ տախի քեաֆֆէսի-
նի թաստիգ իլլէմիշտիր : Ղիսմանի մատտէլէրտէ տախի , պու
տօգուգ թարիգաթ քիմնէյի քէնտի գարարընր պօզաճադ պիր
հաքիմ տէյի թանըմամըշտըր . էվլէլտէն () նլար Սէճլիսի թապիր
օլունան եալընըզ վէնէտիկին ուլու Սէճլիսի միւտախէլէ իտէ-
պիլլըրտի :

Քիմքի տահա զիատէ պու մատտէ հազգընտա մալիւմաթ

փէյտա իթմէք իսթէր իսէ , մէշուր վէ ալիմ Վօրնարօնուն ,
 Վէնէփի էիւնցալանլընըն ասգո-շ խարիֆալի վէ Ռէլիփ ուսմալիլին
 իմիտալի վէ խարիֆալի , Վէնէփի 1754 թիթապընա միւրաճաթ
 պուլուրտուն : Քէզալիք պուլ մատտէ հագգընտա ճիւղէքքէ
 գատորինա նամ փափաա տախի պիր ուֆազ րէսալէ եաղմըշորր ,
 վէ տահա կէնիշճէ օլարադ գաբէլէթթի փափաա տախի , Վէ-
 նէփի ժիլիէթի խարիփի թիթապընտա պուլ մատտէ իւղէրինէ կէնիշ-
 ճէ օլարադ եաղմըշորր :

Պուրասաա տօգուզ թարիֆաթըն րէսմի մէօհիւրիւ վաղ օ-
 լունմուշ տուր :

Մ. Ե .

Ի Լ Ա Վ Ի

Բրօքսկանտա շայիրտէրնտէն (գօլէճիլէրտէն) Միթիթարեանլար հագգընտա
 վէրիլէն շահասէթնամէլէր :

Ֆիաղիլէթիւ Ամահէթիւ տէր Ստեփաննոս վարդապետ
 լգոնց սիւնեաց Արքեպիսկոպոսու :

Նիթանէ 10 հոկտեմբեր . 1808

Սուրբ աթոռ թերաֆընտան լուծֆէն պէնտէլէրինէ վէրի-
 լէն փիսգոփոպուդ մէմնէտի վէ առաքելական վիքարլըգ փայէսի
 թէպրիքի պապընտա , թերաֆըմըղա թահրի օլունանմուհապ
 պէթնամէլի փէտէրանէլէրի քէմալը սուրուր վէ մէմնունիթը
 գալպ իլէ գոպուլ օլունմուշտուր , պուլ մէմնէտը ճէլիլին գուա-
 րէթիմտէն զիստէ օլտուղունոն , վէ քէնտի աճիլլիկիմի պիլէ-
 րէք , հէր նէ գատար իսթէմէլէրէք գապուլ իթմիշ իսէմտէ ,
 միլլէթի սէվէն քիմնէլէրին ուլու չօպանըմըղ օլան Յիսուս Քր-
 իստոսա օլան տուալլէրի իլէ իմոաթըմա կէլէճէլլէրինի սահիհ
 պիլլէրէք , զայէթ թէսէլլի պուլուպ շաղ օլուրում :

Իմտի պուլ աղիլ տուալլարա , վէ կէրէք մէքթիւպլէրինիլտէ
 օլան վատընըղ իւղրէ սիղէքէ վէ վանքընըղըն Միաբանուլիւ-
 նունա կիւվէնէրէք , հագթաալա հագրէթլէրինտէ իւմիտիմ գա-
 վիտիր քի քէնտի շտն ու շէրէֆինին արթմասը վէ պանա իհա-
 լէ օլունան սիւրիւնիւն սէլամէթի իլիւն իլըղմէթիմին պօրճլու-
 րընը լայըգը վէճհիլէ իճրա իտէպիլէճէլիմ :

Վէ սիդին քարոզիչ վարդապետներինիզ հաղէրինտէ եազոր-
ղննըզա կէլէրէք տէրիմ քի անլէրի մասսուսճա Թափսիյէ պու-
յուրմանըզա հաճէթ եօդտուր . պիղէրէ անլէրին էն պէօյիւք
Թափսիյէսի . տուրք զաղար Կանաստորըր Վիաբանուիւնտան օլմա
լէրի տիր . օրատա քի պունճա սէնէլէրտէն պէրիւ ճահտ իւ իգ-
տում վէ քէնտիլէրինի ֆէտա իտէրէք , տէյիլ եալննըզ քարոզուի-
լարա , իլլա անա լիսանըմըզն իլէրիւլէմէսինէ տախի տէվամ ի-
տէրէք վէ հէր միլլէթտէն իլմ չիջէլէրինի Թօփլայարագ միլլէ-
թէ պու գատար իայըր վէ սէվապ իչլէմիշ տիրէր :

Պունկարըն առաքելական հրգմէթի , վէ անա շէրէֆ վէրէն
աղիմ ֆաղիլէթլէրի քէնտիլէրինի տայիմա մուհապպէթիմիզէ
չայան իտէճէք տիրէր : Իմտի պու ախանէթ Թալիմաթնտա
սապիթգատում օլարագ , տայիմա ֆայիտէլիւ եկէղեցական մէ-
մուրլար հաղըրլամանըզ պապընտա սիղէրէ գուվիլէթ վէ իգթի-
տար վէրմէլէրի իչիւն հագ Թաալա հաղըթթլէրինէ տայիմա տուա
լէր սունուպ պիւթիւն միաբանութիւննուղուն իւզէրինէ տի-
լահանի օրհնութիւննուտ տիլէրիմ :

ԷՏՏԱ ԳՈՒԼՈՒՆՈՒՁ ՎԵ ԳԱՐՏԱՇԱՆՆԸ ԱՆՏՕՆ
ՄԸՍԸՐԼԸԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՎԻՔԱՐ ՎԵ
ՍԻԴԵՆ ՓԵՍԳՈՓՈՍՈՒ

Բրօթականա շայրութիւնտէն (գօլէճի) Զուղալը Յովհաննէս Յարութիւն վար-
դապետին , վէնէտիլի 4 . Միքայէլ չամիլէանա պաղտատտան եազորըզ մէք-
թիւպիւն սիւրէթի :

24 յունուար 1810

Վ տֆիր սէնէլէրտէն պէրիւ գարտաշ մուհապպէթի իլէ սիգ-
լէր իլէ պաղլանմըշ օլուպ , շու տէրտ վէ մէչագգաթլէրիմ ա-
րատընտա շունուն իլէ Թէսէլի օլուրում քի , պու գատար ու-
զագտա օլտուղում հալտէ տախի , մէքթիւպ վասէթասիլլէ սիգ-
լէր իլէ սէօյլէշէ պիլիյօրում :

Իմտի բապպիմ խայըրա Թէպտիլ իթսին , տիւնեանըն աֆէթ
վէ քէտէրլէրինի պէր Թէրաֆ իտէրէք , պէն էտնա տօսթու-
նուզ , կէրէք ճէնապինիզ վէ կէրէք պիւթիւն միաբանութիւ-
նուզա իֆրաթ մէրթէպէտէ Թէշէքքիւր իտէրիմ , նիչին քի
սիգսինիզ պու գատար ալիմ վէ հոգևոր մէշղուլիէթլէ պիղիմ
էրմէնի միլլէթինի ուղղափառ տինտէ շէրէֆլէտէն , վէ իլէրիլէ-

